

B&B
VIŠJA STROKOVNA ŠOLA

Diplomsko delo višješolskega strokovnega študija
Program: Komerčialist
Modul: finančni

KRATKOROČNI IN DOLGOROČNI KREDITI V
SLOVENSКИH BANKAH
(Prikaz na primeru Abanke Vipa d.d.)

Mentor: Vojko Šiler, univ.dipl. ekon.
Lektorica: Mojca Čušin

Kandidatka: Tatjana Berce

Kranj, maj 2008

ZAHVALA

Zahvaljujem se mentorju g. Vojku Šiler-ju, univ. dipl. ekon. za pomoč in nasvete pri izdelavi mojega diplomskega dela.

Posebna zahvala tudi ga. Mojci Čušin prof. slovenskega jezika, ki je lektorirala mojo diplomsko nalogo.

Na koncu posebna zahvala moji družini, ki mi je nesebično stala ob strani in me podpirala v času mojega izobraževanja, s katerim sem pridobila dodatna znanja, ki jih s pridom uporabljam predvsem na svojem delovnem področju.

IZJAVA

»Študentka Tatjana Berce izjavljam, da sem avtorica tega diplomskega dela , ki sem ga napisala pod mentorstvom g. Vojka Šilerja.«

»Skladno s 1. odstavkom 21. člena Zakona o avtorskih in sorodnih pravicah dovoljujem objavo tega diplomskega dela na spletni strani šole.«

Dne 15.05. 2008

Podpis: _____

PREDGOVOR

Kreditiranje je ena najpomembnejših bančnih storitev, saj posojila predstavljajo večino bančnih naložb, iz katerih prihaja večina bančnih prihodkov. Z naraščanjem bančne konkurence je sprejemanje kreditnih odločitev vse težje, saj mora biti banka konkurenčna, kar pomeni, da mora tudi bolje obvladati kreditno tveganje. Samo tako je možno, da se izogne morebitni plačilni nesposobnosti svojih komitentov.

Za investicije v nov poslovni proces ali posodobitev, razširitev ter prestrukturiranje obstoječega so potrebna finančna sredstva. Ker ponavadi zmanjka lastnih, se je potrebno odločiti za najetje kredita.

Kreditna funkcija je danes bolj razvejana in zahtevna, kot je bila nekoč. Ponudba bančnih poslov je vse bolj heterogena in prilagojena potrebam bančnih komitentov. Vse to koristi gospodarstvu in prebivalstvu, posredna posledica tega pa je tudi hitrejše kroženje finančnih sredstev.

Pri odobravanju kreditov opravlja banka funkcijo prenosa denarnih prihrankov. Vendar pa banka vseh zbranih sredstev ne more usmeriti v kredite, saj bi tako kaj hitro postala nelikvidna. Zaradi potrebe po zagotavljanju varnosti poslovanja in likvidnosti plačilnega sistema kot tudi varovanja interesov uporabnikov bančnih storitev je bančno poslovanje pod nadzorom centralne banke.

Področje kreditiranja je v bankah urejeno z Zakonom o potrošniških in stanovanjskih kreditih, ki predpisujejo obvezne določbe kreditne pogodbe in druge pogoje, ki jih morajo banke upoštevati pri dajanju kreditov.

Kredit je pomembna prvina tržnega kreditnega sistema. Centralna banka uporablja kredit kot instrument kreditne politike, s pomočjo katerega vpliva na količino denarja v obtoku. Vendar kredit v narodnem gospodarstvu opravlja še druge pomembne funkcije. Te funkcije bom predstavila v drugem poglavju.

V naslednjem poglavju bom podrobneje opredelila tudi vrste in oblike kreditov ter njihove značilnosti.

Slovenski prostor ponuja številne organizacije in institucije, ki se ukvarjajo s posojanjem denarnih sredstev. Ker je ponudba kreditov dokaj velika in raznolika, se kreditjemalec težko odloči kateri kredit bi izbral in pri kateri banki bi tega najel. Zato sem v svoji diplomski nalogi podrobneje raziskala področje kratkoročnega in dolgoročnega kredita na primeru Abanke Vipava d.d.

Obresti so cena kredita. Preko obrestne mere se na finančnem trgu izenačuje ponudba in povpraševanje po finančnih sredstvih. Na vlogo obrestne mere v gospodarstvu obstajajo različni pogledi. Pojem obrestne mere in vrste obrestnih mer bomo spoznali v četrtem poglavju.

V zadnjem, petem poglavju, sem se posvetila večinoma stanovanjskemu kreditiranju prebivalstva v Abanki Vipava d.d. in še posebej kreditu, ki je zavarovano s hipoteko. Skušala bom predstaviti nov projekt, ki ga banka uvaja na področju kreditnega tveganja. To tveganje skuša banka zniževati z ustreznimi zavarovanji.

POVZETEK

Kreditna funkcija je danes bolj razvejana in zahtevna, kot je bila nekoč. Ponudba bančnih poslov je vse bolj prilagojena potrebam bančnih komitentov. Vse to gre v korist gospodarstvu in prebivalstvu, posredna posledica tega pa je tudi hitrejšo kroženje finančnih sredstev.

V slovenskem bančnem prostoru je v preteklih letih prišlo do ogromnih sprememb. Razpad monopolnega bančnega sistema na več poslovnih bank in prihod tujih bank v slovenski bančni prostor sta močno zaostriala konkurenco med bankami. Borba za komitente še nikoli ni bila tako ostra kot danes. Nove komitente pridobivajo banke s ponudbo ugodnejših storitev za komitente, z nastankom novih gospodarskih subjektov ali s privabljanjem komitentov konkurence. Vsi trije načini so precej tvegani. Prav zato je naložbena dejavnost banke na prvem mestu med bančnimi dejavnostmi, preverjanje poslovnih partnerjev pa med dejavnostmi, ki so v bankah pod največjim drobnogledom.

Banka je institucija, ki se ukvarja s sprejemanjem in posojanjem denarja. S to dejavnostjo pridobi banka pretežni del svojega dobička, po raziskavah približno dve tretjini. Banka dobi od danih kreditov obresti in si zaračuna stroške kreditov. Število danih kreditov se iz leta v leto povečuje, tako v tujini kot pri nas.

Banka, ki deluje v razmerah tržne ekonomije, želi ustvariti čim večji dobiček, zato sprejema tudi večje tveganje. To tveganje se nanaša predvsem na kreditojemalca in tveganje, da le-ta ne bo sposoben vrniti kredita v roku ali sploh ne bo sposoben vrniti. To lahko banki povzroči velike likvidnostne težave. Banke se torej želijo izogniti takšnim situacijam.

Temelj sklenitve bančnih poslov je zaupanje, ki velja za eno najbolj cenjenih vrednot v bančnem svetu.

Ključne besede:

Poslovna banka, bančno poslovanje, krediti, funkcije kreditov, kreditni proces, kreditno razmerje, boniteta, kreditna sposobnost, kreditni potencial, pogoji kreditiranja, obrestne mere, kreditno tveganje, tečajno tveganje, Abanka Vipava d.d.

SUMMARY

The function of the bank credits has been much more branched out and demanding nowadays than it used to be in the past. Offers for borrowings that are made by the banks, are more and more adjusted to their business partners. Directly, both, people and the country's economic system benefit from this and in long term, indirectly, it also causes the finances to circulate faster.

During past years huge changes occurred in Slovenian bank space. The collapse of the monopolistic bank system, the arising of commercial banks and the arrival of foreign banks into Slovenian space caused keen competition among the banks. Fighting for business partners has never been as severe as it is nowadays. New business partners are canvassed by the banks by offering them favourable services, rising new economic subjects and touting the competition's business partners. We must say that all these methods are ventures. This is the reason why the investment activity is of the main importance among bank activities, and on the other hand, the status inquiry of business partners is the most detailed.

Banks are financial institutions that accept and lend money, which brings the largest proportion of their profit, according to researches which were made on this sphere, the proportion is approximately two thirds. By lending money they get the interests. They also charge the commission for granting a loan. The amount of granted loans has been rising in our country and abroad.

The bank, operating in free market economy, tends to make the largest profit, which results accepting the venture of having problems when the loan is supposed to be paid back by borrowers who can not pay it back by the redemption date, or even worse, can not pay it back at all. This kind of situation can cause liquidity crisis of the bank, and is wished to be avoided.

Trust is very essential and appreciated values in banking business.

Key Words: commercial bank, banking business, credits, function of bank credits, bank process, credit rate, credit status, credit rating, credit potential, credit terms, interest rate, credit risk, exchange risk, Abanka Vipava d. d.

KAZALO

1 UVOD	9
1.1 Opredelitev področja in opis problema	9
1.2 Namen, cilji in trditve diplomskega dela	9
1.3 Predpostavke in omejitve	10
1.4 Metode raziskovalnega dela	10
2 KREDIT	11
2.1 Pojem kredita	11
2.2 Pomen kredita	12
2.3 Funkcija kredita z vidika narodnega gospodarstva	12
2.4 Funkcija kredita z vidika podjetja	14
2.5 Kreditna ponudba	15
3 OBLIKE KREDITIRANJA	16
3.1 Razlike med kratkoročnim in dolgoročnim kreditom	16
3.2 Kredit na osebni račun	17
3.3 Menični kredit	18
3.3.1 Eskontni (diskontni) kredit	18
3.3.2 Akceptni kredit	18
3.3.3 Remboursni kredit	19
3.4 Avalni kredit	20
3.5 Lombardni kredit	20
3.6 Obročni kredit	21
3.7 Investicijski kredit	22
3.8 Hipotekarni kredit	22
4 OBRESTNA MERA	24
4.1 Pojem obrestne mere	24
4.2 Oblikovanje cene kredita	25
4.3 Vrste obrestnih mer	27
4.3.1 Nominalna in realna obrestna mera	27
4.3.2 Konformna in relativna obrestna mera	28
4.3.3 Efektivna obrestna mera	28
4.3.4 Bančne aktivne in pasivne obrestne mere	29
4.3.5 Referenčna obrestna mera EURIBOR IN LIBOR	30
5 PRIMER KREDITIRANJA V ABANKI VIPA D.D.	36
5.1 Predstavitev ABANKE VIPA D.D.	36
5.2 Načela bančnega poslovanja	38
5.3 Predstavitev projekta BASEL (II)	39
5.4 Priprava bank na nove posojilne pogoje, ki jih določa Basel II	41
5.5 Princip odobravanja naložb	42
5.6 Ponudba stanovanjskega in hipotekarnega kredita v Abanki Vipa d.d.	45
5.6.1 Stanovanjski kredit	45
5.6.2 Hipotekarni kredit	47
6 SKLEP	50
VIRI IN LITERATURA	52
SEZNAM TABEL, GRAFOV IN PRILOG	54

1 UVOD

1.1 Opredelitev področja in opis problema

Zadnja leta so se pod vplivom gospodarskih gibanj in tržnega načina gospodarjenja v Sloveniji spremenile tudi razmere v slovenskem poslovnem bančništvu. Vedno bolj se razvija finančni trg. Zaradi čedalje večjega števila novih bank pa se konkurenca med njimi hitro povečuje. Da bi banke svojo konkurenco prekosile, se vedno znova trudijo, da bi se s svojo ponudbo čim bolj približale potrebam in željam svojih komitentov. In ravno zato, ker je ponudba na tem področju zelo velika in se komitenti težko odločijo kje in kdaj naj najamejo kredit, sem se odločila, da podrobno raziščem primer kratkoročnega in dolgoročnega kreditiranja v poslovni banki ABANKI VIPA d.d.

Banka je organizacija, katere osnovna dejavnost je kreditno poslovanje. Pri tem gre za posredovanje denarnih sredstev ekonomskih subjektov, ki imajo finančne presežke, ekonomskih subjektov, ki imajo finančne primanjkljaje. Poslovne banke ponujajo različne vrste in oblike kreditov. Vsak kreditni odnos, sklenjen med poslovno banko in komitentom, zajema tri faze. Te faze so odobritev kredita, uporaba le-tega in nazadnje vračilo kredita.

Kreditiranje je najpomembnejša oblika plasiranj. Z učinkovito poslovno politiko in marketinškimi metodami želijo banke pridobiti čim več sredstev in jih plasirati v različne oblike kreditov.

Pri poslovanju bank je kreditno tveganje neizogibno. V določenem obsegu namreč vedno obstaja verjetnost, da bodo določena plačila posojil in obresti izostala. Tveganje je tesno povezano s tremi načeli bančnega poslovanja: likvidnostjo, varnostjo in rentabilnostjo. Z zbiranjem, obdelavo in analiziranjem raznih informacij lahko banke ta tveganja v okviru določenih mej obvladujejo. Kakovostna presoja kreditne sposobnosti je temelj uspešnega obvladovanja kreditnega tveganja.

1.2 Namen, cilji in trditve diplomskega dela

Namen diplomskega dela je proučitev kreditiranja v poslovni banki na primeru ABANKE VIPA d.d. Z raziskavo bom predstavila področje kratkoročnega in dolgoročnega kreditiranja.

Natančno bom opisala vsakega izmed vrst kreditov, ki jih banka trenutno ponuja v okviru svoje ponudbe. Moj osnovni namen je podrobnejša predstavitev kreditov, da nam bo v bodoče odločitev za najetje pravega kredita lažja.

V ciljih diplomske naloge bom skušala predstaviti in opredeliti definicijo kredita, vrste in oblike kreditov ter njihove značilnosti. Podrobneje bom izpostavila obresti kot ceno kredita, saj se preko obrestne mere na finančnem trgu izenačuje ponudba in povpraševanje po finančnih sredstvih.

Z analizo kreditiranja na primeru ABANKE VIPA d.d. bom ugotovila, katere vrste in oblike kreditov banka nudi svojim komitentom, s kakšnimi tveganji se ob tem srečuje in kako jih obvladuje ter pod kakšnimi pogoji banka odobrava kredite komitentom.

V diplomski nalogi bom skušala dokazati naslednje trditve:

- Kredit je del tržnega sistema in ima pomembno vlogo tako v narodnem gospodarstvu kot v posamezni organizaciji.
- Banke zadovoljujejo povpraševanje po kreditih v obsegu svojega kreditnega potenciala. Ta je v glavnem odvisen od tega, kako banke zadovoljujejo povpraševanje po naložbenih oblikah.
- Pri usklajevanju interesov med kreditojemalci in banko igra svojo vlogo obrestna mera. Ta je praviloma višja, čim dolgoročnejši je nek kredit in čim bolj je neka finančna naložba tvegana.

1.3 Predpostavke in omejitve

Diplomska naloga bo temeljila na kreditnem poslovanju banke, katere temeljna funkcija je sprejemanje denarnih naložb in plasiranje finančnih presežkov subjektom, ki imajo primanjkljaje in želijo investirati.

Predvidevam, da je kreditiranje pomemben segment v bančnem poslovanju. Danes banke ponujajo najrazličnejše oblike kreditov, kar je odsev spremembe miselnosti v bančnih krogih.

Nadalje predvidevam, da se je povpraševanje po različnih oblikah kreditov v zadnjem času povečalo, predvsem zaradi nižjih obrestnih mer.

Pri pripravi naloge nisem naletela na omejitve, vsaj ne pri dostopu do literature in ostalih podatkov.

1.4 Metode raziskovalnega dela

Diplomska naloga bo poslovna raziskava, v kateri bom proučevala kreditiranje na primeru ABANKE VIPA d.d..

V nalogi bo šlo za makroekonomsko raziskavo, saj kreditiranje zadeva celotno narodno gospodarstvo.

Ker bom proučevala obstoječe in pričakovane razmere na področju kratkoročnega in dolgoročnega kreditiranja v slovenskem bančništvu, bom pri tem uporabljala deskriptivni pristop. V okviru tega pristopa pa bom uporabila metodo kompilacije.

Pri pisanju svoje naloge se bom opirala na domačo strokovno literaturo, publikacije, članke ter interna gradiva ABANKE VIPA d.d..

2 KREDIT

2.1 Pojem kredita

Beseda kredit je iz latinske besede »credere«, kar pomeni verjeti, zaupati. Kredit je torej tisto, kar je zaupano, dano na upanje v vrnitev. Od tod tudi navada reči, da ima kredit nekdo, ki uživa zaupanje.

Pri kreditu se pojavita dve osebi: kreditor, kreditodajalec ali upnik in debitor, kreditjemalec ali dolžnik - prvi da na upanje, drugi prejme na upanje. Med njima se pojavi kreditno razmerje. Ker je eden od njiju upnik, drugi pa dolžnik, je to dolžniško-upniško razmerje. Za dolžnika se to razmerje odraža v dolgu, za upnika pa v terjatvi (Crnkovič 1987, 7).

Potrebno je ločiti pojma kredit in posojilo. Posojilo je samo kupčija, s katero se med strankama ustanovi kredit, tj. kreditno razmerje. Vsaka kupčija, pri kateri se stranki dogovorita, da bosta dajatev in nasprotna dajatev časovno razmaknjeni, ima za posledico nastanek kreditnega razmerja med strankama, ena stranka postane upnik, druga dolžnik. Posojilo je samo ena teh naštetih kreditnih kupčij, in sicer tista, katere vsebina je samo kredit, to je medčasovna menjava in nič drugega (Ribnikar 1999,35).

Od opredelitev, ki se pojavljajo v ekonomski literaturi, vsaka kaj prispeva k pojasnitvi pojma kredit. Zato jih bomo nekaj povzeli:

- Kredit je kupna moč. Bistvo kredita je upnikovo zaupanje v dolžnikovo pripravljenost in sposobnost, da plača svoj dolg.
- Kredit lahko označimo kot kratkoročno prodajo denarja.
- Kredit je prodaja na upanje.
- Kredit lahko pojasnimo kot sposobnost zagotoviti si dobrine ali storitve v sedanosti v zameno za ekvivalent v prihodnosti.
- Kredit je osebni ugled, ki ga nekdo uživa in zaradi katerega lahko nabavi denar, blago ali delovno silo, tako da ponuja v zameno obljubo plačila v bodočnosti. Sposobnost pridobiti si v sedanosti vrednost, ki se meri v denarju, na osnovi obljube plačila v prihodnjem času in na temelju zaupanja prodajalca v kupčevo pripravljenost in sposobnost, da poravnava svoje obveznosti, je kredit.
- Kredit je v pravu, komercialni ali ekonomski pravica, ki jo ima ena oseba, kreditor, da prisili drugo osebo, dolžnika, k plačilu ali da stori kaj drugega, ali krajše povedano, pravica v sedanosti do plačila v bodočnosti.
- Kredit je prenos vrednosti na drugo osebo, bodisi denarja, blaga ali storitev, v upanju, da bo ta oseba nekega dne v prihodnosti sposobna in pri volji plačati enako vrednost.

Ne glede na določene razlike moremo vendar povzeti, da je v navedenih definicijah najpomembnejša karakteristika kredita - zaupanje kreditorja v dolžnikovo sposobnost za vrnitev kredita (Crnkovič 1988,114).

Kreditno razmerje lahko nastane v zvezi z menjavo blaga ali pa samostojno. V prvem primeru je glavni namen menjava blaga, ki ga spremlja kreditno razmerje, ker blago ob izročitvi ni plačano. V drugem primeru je kreditni, torej začasni prenos vrednosti (denarja), glavni namen. Pri tem poslu bo čez določen čas ista stvar vrnjena in gre torej za medčasovno menjavo stvari.

Ko določamo pojem besede kredit, je pomembno poudariti tudi, da so predmet posojila lahko samo porabljive stvari, ki se z redno rabo tudi porabijo. Če

kreditojemalec izposojenih stvari (denarja) ne bi porabil (investiral), ne bi bilo ekonomskega smisla za kreditno razmerje. Kadar se posojajo neporabljive stvari, kot je npr. orodje, potem govorimo o posojilu (Crnkovič 1987,8-9).

Razlikujemo več vrst kreditov in oblik kreditiranja. Kredite lahko razvrščamo glede na: *namen, predmet, osebni rok in način zavarovanja*. Oblike kreditiranja pa so: *eskontni kredit, kredit na osebni račun, akceptni kredit, lombardni kredit, avalni kredit, rembursni kredit, hipotekarni kredit in investicijski kredit*. S posameznimi krediti se bomo podrobneje seznanili v nadaljevanju diplomske naloge (Filipič 1988, 77).

2.2 Pomen kredita

Povpraševanje po življenjskih potrebščinah in njihov nakup je v preteklosti omogočal trgovski kredit, zato so prve oblike kreditiranja povezane s trgovino. Dostop do dobrin je omogočal razvoj industrije in s tem povezano delo v tovarnah, kajti delavci v tovarnah so lahko na osnovi prejetega plačila najemali kredite. V teh primerih je šlo predvsem za potrošniške kredite. Razvoj kredita je dodatno pospešil pojav kreditnih posrednikov. Kredit je omogočil, da so ljudje prišli do dobrin, ki jih drugače ne bi mogli kupiti. Nekoč so bile te stvari osnovne življenjske potrebščine, v današnjem času pa so to trajnejše dobrine kot npr. stanovanja, stanovanjska oprema, avtomobili in drugo.

Sposojanje denarja ima že od nekdaj nekoliko neprijeten prizvok. Posojanje vzpodbudi misli o oderuštvi, sposojanje o pomanjkanju. Že od nekdaj je tako, da tisti, ki ima denar, služi s posojanjem le-tega drugemu, ki ga potrebuje. Nenazadnje so tudi banke nastale zavoľo takšnih obredov.

Denarja pa si dandanes ne sposojamo več samo za kritje osnovnih življenjskih stroškov. Sposojanje denarja je postalo popolnoma običajna stvar pri oblikovanju osebnega premoženja in v vsakdanjem poslovnem življenju. Misel, da je dolg slaba stvar, je popolnoma staromodna. Prav gotovo prezadolženost ni dobra in lahko pripelje do težkih posledic, normalna, primerna zadolženost pa je pot do »več«. Kredit je lahko tudi samo eno od sredstev, kako priti do cilja. Tudi državne institucije posojajo in si izposojajo denar, prav tako države. Zato kredit ni prav nič grdega in slabega - v pravih mejah, seveda.

2.3 Funkcija kredita z vidika narodnega gospodarstva

➤ Emisija denarja

Emisija denarja je pomembna funkcija kredita v narodnem gospodarstvu. Ko centralna banka odobri poslovni banki kredit, emitira denar in se količina denarja v obtoku povečuje. Količina denarja v obtoku se zmanjšuje, kadar poslovne banke vračajo kredite centralni banki. Zaradi takšnega učinka kredita na količino denarja v obtoku ga centralna banka uporablja kot inštrument kreditne politike. V času konjunktore, ko je nevarnost, da gospodarstvo zaide v občutnejšo inflacijo, se z omejevanjem kreditiranja gospodarstvo umirja. V času recesije, ko vlada v gospodarstvu mrtvilo, se s kreditiranjem povečuje denarni obtok in s tem efektivno povpraševanje.

Funkcijo emisije denarja lahko imenujemo tudi funkcijo oskrbovanja narodnega gospodarstva s potrebno količino denarja. Naloga centralne banke je, da bo s kreditom dala gospodarstvu toliko denarja, kolikor ga potrebuje za svoje poslovanje.

Enako funkcijo opravlja kredit, ki ga centralna banka odobri državi oziroma družbenim organom, poveča se namreč količina denarja v obtoku. Ko država odplača kredit centralni banki, pa se količina denarja v obtoku zmanjša. Ta kredit se lahko izkoristi kot instrument ekonomske politike države, in sicer v okviru tako imenovanega cikličnega proračuna.

➤ **Multiplikacija depozitov**

Funkcijo povečevalca (ali zmanjševalca) denarne mase ne opravlja le kredit centralne banke, ampak tudi kredit, ki ga poslovna banka odobri svojemu komitentu v obliki knjižnega denarja. Prva razlika je v tem, da centralna banka s kredit emitira gotovino in knjižni denar, medtem ko poslovna banka multiplicira le knjižni denar. Druga pa je v tem, da poslovna banka pomnožuje (multiplicira) že izdani denar, medtem ko ga centralna banka izdaja. Izraz »emitirati denar« se uporablja le v zvezi z ustrezno dejavnostjo centralne banke, ker je značilno, da centralna banka pri tem nima podlage, medtem ko poslovne banke morajo imeti podlago v inicialnem depozitu. V zvezi s tem se pojavlja izraz »primarna emisija«, to je takrat, kadar denarni obtok povečuje emisijska banka.

Pri razlagi multiplikacije izhajamo iz nekaterih predpostavk:

- S pojavom a vista depozitov v banki se ustvari podlaga za multiplikacijo.
- Poslovna banka ne porabi vseh depozitov na vpogled za kreditiranje, ker je predpisana obvezna rezerva in ker samoiniciativno hrani del sprejetih depozitov za rezervo likvidnosti.
- Izposojevalci porabijo kredit v knjižnem denarju za plačilo upnikom, ki imajo svoj račun v isti banki in zato ostanejo sredstva v banki, ki je kredit odobrila, ali ga porabijo v celoti za plačilo upnikom, ki nimajo računa v isti banki, tako da sredstva v celoti odtečejo v druge banke, ali ga porabijo delno za plačilo v okviru iste banke, delno pa za plačila v drugi banki.

Kombinacije možnih dejavnikov so v praksi od banke do banke in od primera do primera različne. Začetni depozit (d) utegne biti velik ali majhen. Stopnja obvezne rezerve je določena enotno, toda stopnjo rezerve likvidnosti določajo posamezne banke samostojno, zato je vsota obeh različna. Razlikujejo se tudi odločitve banke o plasiranju sprejetih depozitov. Najbolj se spreminja delež kredita, ki ostane v banki ali porabi zunaj banke kreditodajalca.

Depoziti se množijo v okviru ene same banke (mikrokreditna multiplikacija) kot tudi v okviru celotnega bančno-kreditnega mehanizma (makrokreditna multiplikacija).

➤ **Mobilnost likvidnih sredstev**

Funkcija kredita v narodnem gospodarstvu je tudi povečanje mobilnosti likvidnih sredstev. Če odštejemo zneske likvidnih sredstev, ki jih morajo gospodarske (pa tudi gospodinjске) celice imeti v rezervi zaradi ohranitve svoje likvidnosti, se pri posameznih celicah pojavljajo presežki likvidnih sredstev oz. se presežki pojavljajo, ker podjetja zadržanega dobička ne porabijo takoj. Če bi ta sredstva mirovala, bi imela koeficient enak ničli. Kredit pa opravi to funkcijo tako, da tisti, ki ima presežek, likvidna sredstva posodi tistemu, ki ima primanjkljaj, ali pa nastane dvojno kreditno razmerje, najprej med tistim, ki ima presežek, in banko, ki ta presežek prejme, potem pa še med banko in tistim, ki imajo primanjkljaj likvidnih sredstev, pa zato pri banki najamejo kredit.

Zaradi takšne funkcije kredita se zmanjšuje potreba narodnega gospodarstva po povečanju količine denarja v obtoku, saj se povečuje njegova obtočna hitrost. Če se

denar hitreje obrača, ga je za dani obseg blagovnega prometa v obtoku potrebno manj oziroma se lahko opravi večji obseg blagovnega prometa z dano količino denarja.

➤ **Koncentracija sredstev**

Če gledamo z vidika narodnega dohodka, ki je vir financiranja investicij, ali pa z vidika denarne mase, ki je vir likvidnih sredstev, ugotovimo v vsakem narodnem gospodarstvu razmeroma veliko razdrobljenost. Narodni dohodek je razporejen na veliko število podjetij, ustanov, državnih organov in tudi prebivalcev, enako število uporabnikov pa razpolaga tudi z denarno maso, z likvidnimi sredstvi. S takimi majhnimi zneski ne bi bilo mogoče financirati velikih vlaganj, kakršna se pojavljajo v gospodarstvu, zato je treba razdrobljeni narodni dohodek oziroma denarno maso na nek način koncentrirati, da bi dobili večje zneske, ki so potrebni za financiranje večjih vlaganj. To je mogoče doseči na različne načine. V tržnem sistemu gospodarjenja se je najbolj razvila koncentracija s pomočjo kredita posrednih finančnih odnosov. S pomočjo kredita se veliko število majhnih prihrankov in presežkov likvidnih sredstev osredotoča v poslovnih bankah, ki prihranke in presežke likvidnih sredstev v kreditni obliki zbirajo zato, da bi jih plasirale v kreditni obliki svojim komitentom. Prek neposrednih finančnih odnosov pa se pridobijo prihranki z emisijo vrednostnih papirjev.

Funkcijo osredotočenja sredstev opravlja kredit tudi brez posredovanja bank ali drugih finančnih posrednikov. Tisti, ki želi investirati več kot ima sredstev, si sposodi manjkajoča sredstva pri pravnih in fizičnih osebah, ki imajo neporabljena sredstva (Filipič in Markovič-Hribernik 1998, 108-113).

2.4 Funkcija kredita z vidika podjetja

Kredit vedno poveča kupno moč kreditojemalca, ne glede na to, ali je z narodnogospodarskega stališča kupna moč samo prenesena ali pa je na novo ustvarjena. Kredit opravi več nalog s tem, ko poveča kupno moč investitorja. Omogoči mu začetek novega cikla proizvodnega procesa, še preden je prejšnji zaključen, tako da teče proizvodnja neprekinjeno. Proizvodnja veže likvidna sredstva in dokler ni končana, je investitor nesposoben financirati nov cikel, če si ne pomaga s kreditom.

Kredit tudi omogoča, da je financiranje proizvodnje organizirano gospodarno in kar najbolj donosno. Najbolj prihaja to do izraza pri sezonskih in drugačnih nihanjih proizvodnje. Kredit namreč omogoča, da se finančna sredstva elastično prilagajajo spreminjajočim se potrebam. Ko se potreba po finančnih sredstvih zmanjša, se razpoložljiva kupna moč prilagodi z odpovedjo in vrnitvijo kredita. Ko pa potrebe narastejo, jih uskladijo z najetjem kredita. Kredit torej omogoča, da ni nikoli angažiranih več finančnih sredstev, kot zahteva trenutna stopnja proizvodnje. S tem pa se povečujeta gospodarnost financiranja in donosnost vlaganj.

Kredit ima tudi nalogo, da omogoči večanje proizvodnje. Tudi tu ni pomembno, ali se s kreditom prenaša že ustvarjeni dobiček ali pa se ustvarijo dodatne količine denarja. Če mora investitor najeti kredit, potem dinamika naraščanja proizvodnje ni odvisna od njegovih lastnih sredstev, ki tudi takrat, kadar so razmeroma velika, zaostajajo za obsegom sredstev, potrebnih za hitro naraščanje proizvodnje.

Funkcija kredita ne preneha s končanjem proizvodnje, ampak se nadaljuje, ko gre blago v obtok. Kontinuiranost funkcije sledi iz dejstva, da potrebe podjetja po likvidnih sredstvih niso določene le s proizvodnjo, ampak tudi z obtokom blaga v blagovnem prometu, ker se šele s prodajo blaga spremeni v denar, ki služi za ponovno financiranje.

Iz opredelitve, po kateri je primarna funkcija denarnega trga v tem, da z medsebojnim poravnavanjem presežkov in primanjkljajev pokriva potrebe gospodarstva po likvidnih sredstvih, sledi, če jo razčlenjujemo, da je funkcija kredita omogočiti podjetju doseganje optimalne plačilne sposobnosti. Ta je dosežena, če podjetje nima niti presežkov niti primanjkljajev in ima oblikovano minimalno likvidno rezervo.

2.5 Kreditna ponudba

Banka, ki se ukvarja s kreditiranjem, in morebitne druge finančne organizacije, ki jim je glavni posel kredit, morejo ta svoj posel opravljati, če zberejo za to potrebna kreditna sredstva. Z zbiranjem sredstev v bankah in drugih kreditnih posrednikih pa se v narodnem gospodarstvu tvori kreditna ponudba. Ponudba nasploh je tista količina blaga, ki so jo ponudniki pripravljene prodati ob upoštevanju njihove cene, ponudba kreditnih sredstev ali kredita pa je tista količina denarja, ki so ga imetniki pripravljene posoditi ob upoštevanju obrestne mere, ki bi jo mogli za posojilo dobiti.

Banke in drugi kreditni posredniki zbirajo prosta denarna sredstva, da bi jih ponudili tistim, ki po njih povprašujejo. Zato se kreditni trg tudi pojmuje kot prostor, kjer se srečujeta ponudba kredita in povpraševanje po njem. Ker pa obstaja tudi neposredni kredit, se del kreditne ponudbe oblikuje zunaj bank in drugih kreditnih posrednikov, neposredno pri varčevalcih. Celotna kreditna ponudba v narodnem gospodarstvu je količina denarja, ki so jo pripravljene posoditi banke, drugi kreditni posredniki in sami varčevalci. Ponudbo, ki se tvori pri varčevalcih, bi mogli imenovati izvirno ponudbo, tisto, ki se tvori pri posrednikih, pa izvedeno ponudbo.

Značilno za izvirno in tudi za izvedeno ponudbo je, da imata svoj izvor v denarni masi (gotovina in knjižni denar), ki je v obtoku.

Tvorjenje ponudbe iz dodatnih sredstev pa povzroči povečanje količine denarja v obtoku oziroma povečanje efektivnega povpraševanja po blagu, ker se hkrati kupna moč nikomur ne zmanjša. Tvorjenje kreditne ponudbe iz dodatnih sredstev nosi v sebi nevarnost inflacije, če mu ne sledi povečanje ponudbe blaga na trgu.

Razmerje ponudbe in obstoječih sredstev in ponudbe iz dodatnih sredstev je za narodnogospodarska gibanja izredno pomembno. Zaradi ponudbe iz obstoječih sredstev se kupna moč nekaterih gospodarskih in gospodinjskih subjektov v narodnem gospodarstvu zmanjša in se pojavlja pri drugih, ki dobijo iz teh sredstev kredite. Celotno povpraševanje po blagovnih fondih se na ta način nič ne poveča, spremenijo se le povpraševalci (Filipič in Markovič-Hribernik 1998, 115-116).

3 OBLIKE KREDITIRANJA

V tem poglavju bom namenila posebno pozornost poslovnim oblikam kreditiranja. V poslovni praksi poznamo različne oblike kreditov, ki jih banke dajejo svojim komitentom. Poslovne oblike kreditiranja bank so se razvile v dolgotrajni bančni praksi in se nenehno izpolnjujejo, nastajajo nove in izginjajo stare. Novi produkti storitev se oblikujejo na podlagi povpraševanja s strani komitentov in tržnih priložnosti. To je zakonitost inovacijskega procesa v bankah, ki iščejo vedno nove poti do svojih komitentov s ponudbo boljših, ustrežnejših in učinkovitejših storitev. Investicijski in hipotekarni kredit, ki ju bom predstavila v nadaljevanju, spadata med dolgoročne, ostale oblike kreditov pa spadajo med kratkoročne oblike kreditiranja. Kratkoročni krediti so tisti, ki so dani do enega leta, vsi ostali so pa dolgoročni.

Pri odobravanju dolgoročnih kreditov mora banka poleg zahtev kreditne sposobnosti, bonitet, solventnosti in likvidnosti oceniti tudi projekt, ki bi se financiral iz dolgoročnega kredita (Vidmar 1997,38).

3.1 Razlike med kratkoročnim in dolgoročnim kreditom

Potrebo po denarju, zaradi katere se pojavi povpraševanje, lahko zadovoljimo v različnih kreditnih oblikah. Poznamo kratkoročne in dolgoročne oblike kreditov. Oblike kratkoročnega kreditiranja so: *kredit na osebni račun, eskontni kredit, akceptni kredit, remboursni kredit, lombardni kredit, avalni kredit, kontokorentni kredit in mnogi drugi*. Oblike dolgoročnega kreditiranja pa so: *hipotekarni kredit in investicijski kredit*.

Med kratkoročnimi in dolgoročnimi krediti obstajajo razlike. Tako je osnovna karakteristika za dolgoročne kredite dolgi rok plačila, medtem ko je značilno za kratkoročne kredite ravno obratno, in sicer kratek rok plačila kredita.

Glede na pravilo, da se obratna sredstva podjetja hitro obračajo, osnovna sredstva pa počasi, velja tudi pravilo, da dolgoročne kredite najamejo za osnovna sredstva, kratkoročne pa za obratna sredstva, z izjemo zalog, ki so trajna, torej dolgoročna obratna sredstva.

Pri kratkoročnem kreditu upnik in dolžnik nista tako tesno povezana, ker je vrnitev kredita odvisna od izida enega (kreditiranega) poslovnega leta. Pri dolgoročnem investicijskem kreditu pa je vrnitev kredita odvisna od uspešnosti ali neuspešnosti poslovanja celotnega podjetja v razmeroma zelo dolgem razdobju. To spravlja upnika včasih v položaj dolžnikovega »jetnika«, saj mora odobravati še dodatne kredite, zato da bi skupaj s podjetjem rešil prvotno odobreni dolgoročni kredit.

Tveganje dolgoročnega kreditiranja je veliko. Od primera do primera je treba ugotavljati pogoje za odobritev kredita. Kratkoročni krediti pa so bolj tipizirani in pogoji bolj splošno veljavni.

Obrestna mera za dolgoročne kredite je navadno višja od obrestne mere za kratkoročne kredite. Seveda vplivajo na to tudi drugi dejavniki ponudbe in povpraševanja, po čemer se cena kredita (obresti) oblikuje, vendar je dolgoročnost, in s tem povezano tveganje, glavni vzrok razlike.

Eden od virov ponudbe kratkoročnih sredstev je emisija gotovine, ki je monopol centralne banke. Prek tega monopola in z uporabo kreditno-monetarnih instrumentov ima centralna banka absoluten vpliv na oblikovanje kreditnih sredstev za kratkoročno kreditiranje.

Vir ponudbe dolgoročnih kreditnih sredstev pa ni emisija, ampak privarčevani zneski dohodkov podjetij in prebivalstva. Obseg celotne ponudbe investicijskih sredstev je torej odvisen od obsega varčevanja, obseg v banki zbranih in plasiranih dolgoročnih kreditnih sredstev pa od politike zbiranja prihrankov v poslovnih bankah (Crnkovič 1988, 127-128).

3.2 Kredit na osebni račun

Na osebni račun knjiži banka vse denarne spremembe svojih komitentov. Osebni račun se lahko vodi kot depozitni račun, v tem primeru je na njem dobroimetje, tj. saldo v dobro. Enako velja za transakcijski račun. Če pa komitent razpolaga s sredstvi v večjem znesku, kot je dobroimetje, potem je prekoračeni znesek kredit, to je saldo v breme. Komitent se spremeni iz deponenta v jemalca kredita. Pri kreditiranju na osebni račun banke prakticirajo kreditiranje, da (predvsem pri večjih zneskih) odobrijo kredit na račun in s tem povečajo dobroimetje. Tak način dosledno uporabljajo tudi pri kreditiranju na transakcijski račun, ki zaradi tega nikoli ne more preiti v breme (Dimovski 1996, 55).

Pri kreditiranju na osebni račun gre za kreditno linijo (najvišji znesek kredita, do katerega lahko komitent banke prekorači stanje na svojem računu, ali najvišji znesek, ki ga ima saldo v breme), ki jo banka določi komitentu na podlagi predhodne ocene kreditne sposobnosti. Na podlagi te ocene se med banko in komitentom sklene kreditna pogodba, v kateri so navedeni vsi pogoji kreditiranja, znesek, do katerega se lahko komitent zadolži, obrestna mera, stroški kreditiranja in morebitno zavarovanje. Ta oblika kreditiranja je zelo ugodna, saj nudi komitentu zadolžitev v znesku, ki ga tisti trenutek potrebuje brez predhodnih dogovarjanj. Vsak priliv na osebni račun zmanjšuje zadolženi znesek, kar pomeni, da zmanjšuje tudi stroške kreditiranja.

Kredit na osebni račun je kratkoročne narave, ker kreditna pogodba predvideva vračilo kredita v zelo kratkih rokih (1 do 6 mesecev). Ti krediti imajo sicer dolgoročni značaj, saj ima komitent nenehno možnost prekoračevati stanje svojih sredstev na osebni račun. Banke odpovedo kredit takrat, ko komitent grozi nesolventnost in ne daje več zadostnih zavarovanj za kredit. Tudi transakcijskem računu velja princip vračanja kredita ob zapadlosti, vendar banke ne vztrajajo pri njegovem vračilu, temveč rok vračila enkrat ali tekoče podaljšujejo (Bobek 1992, 123).

Če banka ne določi namena uporabe tega kredita, je njegova uporabnost izredno široka. Gospodarskim organizacijam rabi za kratkoročna obročna sredstva, torej za kratkoročno financiranje proizvodnega in prometnega procesa. Ker pa kratkoročna obratna sredstva nenehno krožijo in jih je zaradi tega potrebno vedno znova financirati, pride do dolgoročne uporabe kreditov. Gospodarstvu pa rabijo ti krediti tudi za premostitev likvidnostnih težav, enako je to tudi pri prebivalstvu. Komitenti plačujejo za redno uporabo kredita *redne obresti*. Pri prekoračitvi roka vračila in zneska brez pristanka banke pa si le-ta zaračunava še *zamudne obresti*.

3.3 Menični kredit

Menični kredit, kot je že iz imena razvidno, temelji na menici. Menica je že sama po sebi povezana s kreditnim odnosom:

- med prodajalcem in kupcem v blagovni menjavi;
- med posameznimi pravnimi in fizičnimi osebami pri indosiranju menice;
- med banko in pravnimi ter fizičnimi osebami pri odkupu ali akceptiranju menice;
- med posameznimi udeleženci terjatve iz menice, pri čemer vsak glede na svojo vlogo odgovarja za menični dolg, med vsemi temi obstaja določeno kreditno razmerje.

Temeljni obliki meničnega kredita sta eskontni (diskontni) kredit in akceptni kredit, vse ostale oblike meničnega kredita so izpeljanke navedenih dveh, in sicer remboursni kredit, negociacijski kredit in packing kredit.

V terminologiji poznamo trasirano in solo menico. Trasirana menica vsebuje brezpogojni poziv upnika (izdajatelja menice ali trasanta) dolžniku (trasatu), da izplača določeni denarni znesek v menici imenovani osebi (remitentu). Lastna menica je plačilna obljuba, kjer se izdajatelj menice obveže izplačati določen denarni znesek. Pri trasirani menici dolžnik ni avtomatično zavezan plačati v menici navedenega zneska. To obvezo prevzame šele takrat, ko menico akceptira, kar potrdi s svojim podpisom na točno določenem mestu v menici. Trasirana menica je torej plačilni poziv, lastna menica pa je plačilna obljuba (Bobek 1992, 125).

Za menico kot vrednostni papir je značilno še to, da mora vsebovati vse bistvene elemente, kajti če manjka le eden izmed teh, papir ni menica.

3.3.1 Eskontni (diskontni) kredit

Na splošno razumemo z eskontom odkup kake terjatve pred njeno dospelostjo. Pri eskontnem kreditu gre za odkup menice pred njeno dospelostjo. Pri eskontu menice se od zneska, na katerega se glasi menica, odšteje določeni znesek, ki se imenuje eskont ali diskont in vsebuje znesek nedospelih obresti, stroškov in provizije. Tako dobljena razlika se imenuje čisti znesek eskonta. Pri eskontu menice banka nakaže komitentu čisti znesek eskonta. Možna pa je tudi druga varianta, da banka izplača celotni znesek menice, komitent pa plača obresti, provizijo in druge stroške posebej. V obeh primerih pa si banka ob roku zapadlosti menice povrne znesek, na katerega se menica glasi (Bobek 1992, 126).

Posebnost eskontnega kredita je v tem, da kredita ne vrne tisti, ki ga je najel, ampak trasat ali kateri drugi menični obveznik.

Eskontni kredit se uporablja predvsem pri financiranju blagovnega prometa, ko omogoča gospodarskim organizacijam refinanciranje komercialnih kreditov. Eskontni kredit povečuje nadalje možnosti najemanja kreditov, predvsem po kreditni liniji na osebnem računu ali najemanja kreditov na transakcijskem računu, ker so elementi kreditiranja pri eskontnem kreditu popolnoma drugačni in zavarovanja višja (Bobek 1992, 127).

3.3.2 Akceptni kredit

Akcept je pisna izjava meničnega dolžnika (trasata), da bo izplačal menično vsoto, kar izjavlja s tem, da se podpiše čez menico. V bistvu je torej akceptni kredit tudi

menični kredit. Pri akceptnem kreditu se obveže banka s kreditno pogodbo, da bo akceptirala menico, ki jo nanjo trasira komitent. Z akceptiranjem postane banka glavni menični dolžnik. Prednost akceptnega kredita je za banko v tem, da praviloma ne angažira svojih kreditnih sredstev. Vendar pa mora skrbeti za to, da bo imela na razpolago dovolj sredstev, če bi morala poravnati menični dolg. Komitent mora po uzancah pred zapadlostjo menice dati banki na razpolago svoja sredstva, če kaže, da bo morala banka poravnati menični dolg. Praviloma pa do tega ne pride: zato pravijo, da banka pri akceptnem kreditu ne posodi denarja, ampak svoj ugled oziroma podpis. Menico, ki jo je akceptirala ugledna banka, more komitent porabiti za plačilo blaga ali pa jo eskontirati. Eskontirati jo more pri tisti banki, ki jo je akceptirala, ali pa kaki drugi (Filipič in Markovič-Hribernik 1998, 126).

Jemalec kredita pri akceptnem kreditu torej ne prejme denarja, temveč le akcept banke; banka mu s tem dejansko daje na voljo svojo kreditno sposobnost. Tak bančni akcept lahko komitent uporabi za pridobitev finančnih sredstev, s tem ko menico eskontira. Nadaljnja možnost uporabe je v tem, da posreduje upnikom bančni akcept namesto svojega lastnega, in to predvsem takrat, če v poslovnem svetu ni dobro znan in mu akcept znane banke omogoči visoko boniteto.

Čestokrat pa se bančni akcept ne pojavlja v čisti obliki, temveč v kombinirani obliki z eskontnim kreditom in je potem povezan z odobritvijo finančnih sredstev. V tem primeru banka lastno akceptirano menico eskontira; komitent priskrbi tudi potrebna finančna sredstva. To počne iz več razlogov:

- če komitent ne more drugod menice eskontirati;
- če želi komitenta tudi finančno vezati nase;
- če želi ohraniti svoje dobro ime, ko je v obtoku preveliko število njenih akceptov.

Bančni akcepti se pretežno uporabljajo kot instrument financiranja zunanje trgovine. Pri tem se uporabljajo v opisani obliki ali pa v bolj pogosti obliki remboursnega kreditiranja.

Prav tako kot pri drugih oblikah bančnega kreditiranja je tudi pri tej obliki potrebna pismena vloga komitenta. Presoja kreditne sposobnosti pa ima le formalni značaj, ker daje akceptne kredite banka tako samo komitentom z najvišjo boniteto. Ko banka privoli v akcept menice, postavi komitent tudi pogoj, da pred zapadlostjo poskrbi za kritje na svojem računu pri banki. Vnovčitev menice se opravi potem v breme tega računa.

Ker pri akceptnem kreditu ne gre za odobritev finančnih sredstev komitentu (izplačilni kredit), si banka tudi ne zaračunava obresti; edini strošek, ki si ga banka zaračunava, je akceptna provizija. Obresti si zaračunava le v primeru, ko komitent ob predložitvi menice v plačilo nima kritja in poravnava znesek banka iz svojega kreditnega potenciala (Bobek 1989, 122).

3.3.3 Remboursni kredit

Remboursni kredit se kot posebna oblika akceptnega kredita uporablja predvsem v čezmorski blagovni menjavi. Pri navadnem akceptnem kreditu pristane banka na akcept menice brez posebnih pogojev; pri remboursnem kreditu stori to le na podlagi dokumentov.

Remboursni kredit se izvede tako, da banka (remboursna banka) na račun uvoznika in njegove banke akceptira nanjo trasirano menico izvoznika ob predaji dokumentov. Izvoznik pride na podlagi akceptirane menice do finančnih sredstev tako, da akceptirano menico eskontira pri lastni ali pri drugi banki.

V večini primerov se remboursni kredit kombinira z dokumentarnim akreditivom. Pri tem pooblasti uvoznik svojo banko (akreditivno banko), da se izvozniku akceptira menica, če le-ta predloži ustrezne dokumente. Pogoji in način odprtja dokumentarnega akreditiva so običajni.

Ne glede na to, kakšni so posamezni praktični prijemi, omogoča remboursni kredit, da se čas transporta »plavajočega blaga« v finančnem smislu premosti tako, da banke kreditirajo izvoznika, kajti udeležene banke so tiste, ki dajo izvozniku ob predložitvi dokumentov na njegov račun celotni znesek izvoženega blaga. Izvoznik ne čaka na plačilo do trenutka, ko je blago z ladjo prispelo čez morje, temveč ga dobi takoj po vkrcanju na ladjo. Uvoznik pa zopet opravi plačilo šele takrat, ko blago že prispe; navadno celo takrat, ko blago ponovno proda, kar mu omogoča daljši rok poravnave dolga iz menice (Bobek 1992, 129-131).

3.4 Avalni kredit

O avalnem kreditu govorimo, če banka po nalogu svojega komitenta prevzame jamstvo ali garancijo tretji osebi, da bo poravnala določene obveznosti, če tega ne bo storil njen komitent.

Enako kot pri akceptnem kreditu banka v trenutku dajanja avala ne daje denarja, temveč nastopa samo kot garant za svojega komitenta, da bo ta svoje obveznosti poravnal v določenem znesku in predvidenem roku. Torej banka ne daje denarnih sredstev, temveč svojo kreditno sposobnost, kar pomeni, da v okviru svojega kreditnega potenciala prevzame obveznost poravnati terjatev in s tem spremeniti jamstveno obliko kredita v izplačilo. Zato daje banka avalne kredite le komitentom z visoko boniteto. Čeprav ima presoja kreditne sposobnosti bolj formalni značaj, jo banka kljub temu opravi; bolj kot to pa se ravna po poslovnih izkušnjah, ki jih ima s komitentom.

Banka jamči za najrazličnejše obveznosti svojih komitentov, zato so znani tudi različni avali: menični, blagovni, zunanjetrgovinski, investicijski aval. Aval je dan vedno v pisni obliki; včasih se pri tem uporabljajo kar obrazci. Predvsem je tako pri menicah, torej pri meničnem avalu. Menični aval je menično poročilo, ki se mora nanašati le na plačilo menice, ne pa tudi na akcept. Z meničnim avalom jamči avalist (menični porok) za izplačilo menice.

Komitent, ki mu banka da avalni kredit, mora poskrbeti, da bo imel ob roku zapadlosti obveze na svojem računu pri banki kritje. To kritje rabi za poravnavo obveze; če takega kritja ni, bo obvezo iz svojega kreditnega potenciala morala poravnati banka. Šele v tem trenutku pride do izplačilnega kredita, za katerega si banka zaračuna normalne aktivne obresti. Sicer pa si za dani aval banka zaračuna provizijo. Če mora banka namesto svojega komitenta na podlagi avala poravnati obvezo, so dogovori s svojim komitentom o pogojih in roku, v katerem bo kredit poravnal (Bobek 1989, 125-126).

3.5 Lombardni kredit

Glavna značilnost tako imenovanega lombardnega kredita je v jamstvih, ki jih dajejo komitenti banki. Jamstva so pri tem kreditu prenosljive narave in se dajejo v obliki

vrednostnih papirjev, blaga in plemenitih kovin. Zato se tudi podoblike tega kredita imenujejo lombard vrednostnih papirjev, lombard blaga, lombard plemenitih kovin. Ker lahko banka zastavljene vrednosti takoj vnovči, je presoja kreditne sposobnosti bolj formalna zadeva. Temu ustrezno pa je tudi postopek dajanja tega kredita dokaj enostaven in kratek. Omejen je na ugotavljanje vrednosti zastavljenega blaga, vrednostnih papirjev in plemenitih kovin ter možnosti njihovega vnovčenja.

Ker je lombard vrednostnih papirjev daleč najbolj uporabljena oblika tega kredita, skuša banka celo pri zastavi blaga uporabiti to obliko: komitent predloži banki vrednostni papir, ki ji daje pravico do blaga, ki ga vrednostni papir izkazuje (npr.: skladiščnica, ladijski dokument). Slednje je v uporabi predvsem v zunanjetrgovinskem poslovanju.

Pri zastavi blaga banka torej redkokdaj zahteva, da ga komitent izroči njej; ustrežnejše je, če je to blago uskladiščeno v javnem skladišču. Dovolj morda tudi to, da ostane blago pri jemalcu kredita, vendar mora biti v tem primeru uskladiščeno povsem ločeno od ostalega blaga in tudi knjigovodsko evidentirano (Bobek 1992, 132-133).

Lombardnega kredita banka ne more zavarovati pred znižanjem vrednosti zavarovane stvari.

Proti temu se banka zavaruje na dva načina. Lombardni kredit ni odobren do polne (100%) vrednosti zastavljenega blaga ali vrednostnega papirja, ampak le do 60 ali 70% te vrednosti. Če tržna cena zastavljene premičnine pade tudi do 30%, si lahko banka še vedno z lastno prodajo poplača kredit. Samo pri zastavljanju zlata, katerega cena je bolj stabilna, je kredit lahko odobren do polne vrednosti. Razen tega si banka izposluje pravico, da lahko zahteva dopolnitev zaloge, če je njegova cena padla na trgu pod dogovorjeno raven.

Ko se zastavljajo vrednostni papirji, upoštevajo banke tudi obveznice, delnice, ki kotirajo na borzi ali na izven borznem trgu ter kdo je izdajatelj papirjev. Vsi ti elementi vplivajo na višino odstotka odobrenega kredita glede na tečajno vrednost založenih papirjev.

V kolikor se banka strinja, se lahko zastavijo tudi terjatve za dobavljeno blago in tudi terjatve iz naslova življenjskega zavarovanja.

Pomen tega kredita za kreditojemalca je, da rešuje probleme glede plačilne sposobnosti, ne da bi moral prodati del svoje aktive. Za banko pa predstavitev tega kredita oblika naložbe in povečanje njenih prihrankov v obliki aktivnih obresti (Filipič in Markovič-Hribernik 1998, 124).

3.6 Obročni kredit

Obročne kredite dajejo banke predvsem prebivalstvu za nakup različnega blaga, predvsem trajnejšega značaja. Najete obročne kredite vračajo jemalci kredita v določenih enakih časovnih razmikih, običajno v mesečnih obrokih. Dajanje obročnih kreditov ima običajno dve obliki:

- Obročne kredite daje neposredno banka in se neposredno vračajo banki. Presoja kreditne sposobnosti in drugih pogojev opravi banka, prav tako se vsa zavarovanja dajejo neposredno banki.
- V sistem obročnih kreditov se vključi trgovska mreža. Jemalec kredita dobi obročni kredit pri trgovinskem podjetju. Kreditno sposobnost in druge pogoje

presodi podjetje, le-temu da jemalec kredita tudi vsa zavarovanja. Kredit vrača trgovinskemu podjetju.

Centralnoemisijška banka navadno predpiše pogoje obročnih kreditov, ki skuša s tem vplivati na strukturo blagovnega povpraševanja. Med te pogoje sodijo:

- limitirana višina obročnega kredita;
- predpisani najdaljši rok teh kreditov;
- določena soudeležba jemalca kredita, določena obrestna mera, prepisana zavarovanja, ki jih je jemalec dolžan dati kreditorju (Bobek 1992, 136-137).

V našem kreditnem sistemu je določeno, da se smejo jemalci kredita pri obročnem kreditu zadolžiti do ene tretjine mesečnega osebnega dohodka.

Za zavarovanje obročnega kredita rabijo na banki:

- administrativna prepoved na osebni dohodek (do ene tretjine mesečnega osebnega dohodka ali neto minimalna plača oziroma za komitente z višjimi osebnimi dohodki do polovice dohodka),
- zavarovanje pri zavarovalnici,
- poroki,
- menica,
- zastavitev drugih vrednostnih papirjev.

3.7 Investicijski kredit

Vsak dolgoročni kredit je praviloma investicijski, saj je namenjen za investicijske naložbe. V gospodarskih organizacijah so to naložbe v osnovna in trajna sredstva, pri prebivalstvu pa v zgradbe, stanovanja in drugo.

Investicijski kredit je namenjen za kreditiranje stalnih sredstev in tudi trajnega dela gibljivih sredstev. Zaradi dolgoročnosti in večjega tveganja, ki je s tem povezano, so banke pri določanju višine investicijskega kredita precej previdne. Pri tem banke upoštevajo dosedanje in pričakovano stopnjo dobička kreditojemalca. Za odobritev investicijskega kredita pa je pomemben pričakovani čisti denarni tok (dobiček in amortizacija) od prihodnje investicije, ki se mora v višini in dinamiki ujemati z anuitetami (vračilo kredita) (Filipič in Markovič-Hribernik 1998, 127).

Zaradi varnosti banke postavljajo tudi pogoj, da kreditojemalec vodi svoje finančne transakcije z računom, ki ga ima pri banki – kreditodajalki. Za banko je pri odobritvi investicijskega elaborata o prihodnji investiciji pomembno tudi, kdo bo vodil ta projekt.

Investicijski kredit se v primerjavi z drugimi krediti običajno ne kaže v celoti na poslovni račun, temveč ga podjetje črpa postopoma. Pri celotnem črpanju kredita preide kredit v odplačilo, ponavadi v polletnih ali letnih obrokih (obstaja možnost odloga plačila).

3.8 Hipotekarni kredit

Zastavna pravica na nepremičninah je učinkovit instrument zavarovanja terjatve v dolžniško-upniških razmerjih. Običajno zastavno pravico na nepremičninah imenujemo hipoteka. S hipotekarnim kreditom razumemo s hipoteko zavarovano

bančno terjatev. Hipotekarni kredit je namenjen za financiranje gradbene dejavnosti, posebej še stanovanjske zidave ter za nakup gradbenih objektov. Ročnost hipotekarnih kreditov je daljša (od nekaj let pa tudi do 30 let). Hipotekarni kredit sodi v kategorijo realnih kreditov, kar pomeni, da njegova višina ni odvisna toliko od kreditne sposobnosti jemalca kredita, pač pa od vrednosti nepremičnine, ki rabi za kritje kredita. Banka si pri tem kreditu pridobi zastavno pravico z vknjižbo v zemljiško knjigo.

Višina hipotekarnega kredita se ne odobri v 100-odstotni vrednosti založene nepremičnine, ampak manj. Predpostavlja se, da bo dolžnik poravnal kredit s svojimi rednimi viri sredstev, tako da je hipoteka akcesorna pravica upnika (banke). Za banko je pomemben tudi vrstni red vpisa hipoteke na določeni nepremičnini v zemljiški knjigi. Če gre za hipoteko prvega reda, je ta za banko najkakovostnejša, ker se kaže v tem, da banka lahko odobri kredit po nižji obrestni meri in v višjem odstotku od vrednosti založene nepremičnine (Filipič in Markovič—Hribernik 1998, 128).

Hipotekarni kredit je mogoče odplačati naenkrat ob roku dospelja (fiksna hipoteka) ali pa je možno vračanje kredita v polletnih ali letnih obrokih (amortizacijska hipoteka), kar se v praksi tudi bolj pogosto uporablja. Banka (upnik) lahko odpove kredit, če dolžnik redno ne odplačuje obrokov ali če se vrednost založene stvari zniža pod višino odobrenega oz. še ne odplačanega kredita. Dodatno banka lahko tudi zahteva od dolžnika, da se založena nepremičnina zavaruje, zavarovalna polica iz te zavarovalne pogodbe pa vinkulira na banko.

4 OBRESTNA MERA

4.1 Pojem obrestne mere

Obrestna mera je cena, ki jo plača izposojevalec za pridobitev uporabne vrednosti kapitala, v tem da proizvaja preseženo vrednost. Definicija pove, da so gospodarski subjekti pripravljeni plačati na kreditnem trgu ceno za to, da bi razpolagali z blagom, katerega specifična uporabna vrednost je, da si z njim prisvajajo presežno vrednost (Crnkovič 1992, 135).

Izraz »obresti« podzavestno povezujemo s kreditom. Znano je, da so se le-ti pojavili znatno prej kot denar. Pri naturalnih kreditih so bile obresti običajno izplačane v istem konkretnem blagu, v katerem je bilo dano in vrnjeno posojilo. Odkar pa dajemo, najemamo in vračamo kredite pretežno v denarju kot tisti vrsti blaga, ki je za takšne namene še posebej ugodna, so tudi obresti obračunane na enak način. Obresti so po definiciji nadomestilo za uporabo določenega zneska denarja, ki ga je kreditodajalec za določen čas prepustil kreditojemalcu (Čibej 1998, 157)

Poleg obrestne mere obstaja še mnogo dejavnikov, ki določajo ceno posojila. Ti dejavniki, ki določajo, koliko nas bo posojilo v resnici stalo, so naslednji:

- obrestna mera,
- stroški zavarovanja posojila,
- različne proporcionalne in fiksne provizije,
- administrativni stroški.

Obrestne mera je pri nas sestavljena iz dveh delov. Prvi del je TOM¹, ki nekako skrbi za to, da inflacijski učinki ne izničijo realne vrednosti dolžnega zneska. TOM predstavlja revalorizacijsko stopnjo. V Sloveniji sta se kot splošni merili inflacijskih sprememb najdalj in najpogosteje uporabljali:

- indeks cen na drobno,
- indeks cen življenjskih potrebščin (od 01.01.1998 nadomešča indeks cen na drobno).

V obeh primerih je mogoča bodisi uporaba trenutnih vrednosti (npr. zadnjega mesečnega indeksa oz. koeficienta) ali uporaba različnih časovnih povprečij, eno od njih je npr. TOM (Čibej 1998, 28).

Drugi del predstavlja realna obrestna mera, po kateri se izračunajo realne obresti. Te predstavljajo dejanski dohodek posojilodajalca. Z realnimi obrestmi imamo opraviti predvsem v pogojih inflacije. S pridevnikom realne tako ločimo dejanske obresti od tistih, ki so rezultat zgolj ohranjanja vrednosti glavnice in smo jim v vsakdanjem žargonu nekdam rekli (re)valorizacijske obresti.

Treba je opozoriti, da zgolj s seštevanjem TOM-a in realne obrestne mere ne pridemo do prave vrednosti skupne obrestne mere, ampak gre tu za pravilo Fisherjeve enačbe (Čibej 1998, 31).

TOM¹ temeljna obrestna mera je letna obrestna mera za denarne obveznosti v nacionalni valuti, ki zagotavlja ohranitev njene realne vrednosti (revalorizacijo). TOM določa Banka Slovenije zadnji delovni dan v mesecu in prične veljati prvi dan v mesecu po objavi. Izračuna se kot aritmetično povprečje mesečnih stopenj rasti cen v preteklih dvanajstih mesecih.

Obrestna mera je samo eden od treh dejavnikov, ki določajo znesek obresti. Znesek obresti je namreč funkcija treh spremenljivk:

- izposojenega zneska (glavnice-G),
- časa obrestovanja (merjenega v dnevih, mesecih, letih...),
- obrestne mere p (ta nam pove, koliko denarnih enot nadomestila plačamo za vsakih 100 denarnih enot glavnice, ki smo jo uporabljali eno kapitalizacijsko obdobje).

Kapitalizacijska doba ali obdobje je obdobje med dvema zaporednima obračunoma obresti. Osnovna kapitalizacijska doba je eno leto, vse druge, npr. pogostejše kapitalizacije, so izpeljane iz podatkov za osnovno obdobje (Čibej 1998, 10).

Odvisnost med zneskom obresti na eni strani ter glavnico in časom obrestovanja na drugi je sledeča:

- večja posojena glavnica mora prinesiti pri nespremenjenih drugih okoliščinah posojilodajalcu večje obresti,
- daljši čas uporabe denarja mora posojilojemalca obremeniti z večjimi obrestmi.

Obrestne mere v bankah obračunavajo na dva načina:

- po metodi izračuna s **korekcijskim faktorjem**: mesečna obveznost se obračunava z realno obrestno mero in se nato pomnoži s korekcijskim faktorjem, izračun se oblikuje na podlagi koeficienta rasti cen;
- po metodi izračuna **skupne obrestne mere**: izračun na podlagi zadnje znane obrestne mere, v nadaljevanju pa na osnovi realne obrestne mere; temeljna obrestna mera (TOM) izraža povprečno rast cen v zadnjih dvanajstih mesecih; referenti nam ob najemu običajno svetujejo, da se odločimo za to obliko izračuna, ki ostaja skozi leto nespremenjena in je dolgoročneje bolj ugodna od metode izračuna s korekcijskim faktorjem.

4.2 Oblikovanje cene kredita

Cilj oblikovanja cene kredita je zagotoviti želeno stopnjo kreditnega portfelja banke. Gre za ex-ante proces, kar pomeni, da ceno kredita določimo danes, da bi v prihodnosti dosegli zahtevan donos, ki ga narekujejo lastniki banke (Graddy in Spencer 1990, 363).

Na oblikovanje cene vplivajo: tveganost posameznega posla in posredni ter neposredni stroški, ki nastajajo v procesu kreditiranja.

Pri določanju cene kredita moramo torej upoštevati po eni strani stroške in po drugi strani prihodke, ki jih prinaša kreditiranje.

Stroškovne postavke so naslednje (Basu in Rofles 1995, 124)

- strošek vira sredstev; pri čemer so viri lahko različni ali pa gre za en sam vir financiranja; kot najbolj pravilen pristop k virom financiranja se je izkazal pristop, kjer sta zapadlost vira in zapadlost kredita časovno usklajena;
- neposredni neobrestni stroški, ki so povezani z odobravanjem in spremljanjem kredita;
- posredni neobrestni stroški, ki vključujejo stroške podpornih dejavnosti in režijske stroške, kot so stroški procesiranja podatkov in izvajanja transakcij, stroški plač zaposlenih in drugi stroški; tako neposredni kot posredni stroški

temelji na oceni dejanskih stroškov za povprečno velik kredit; stroški so izraženi v obliki odstotka glede na povprečni kredit; razvoj stroškovnega računovodskega sistema omogoča spremljanje tovrstnih stroškov;

- premija za tveganje, ki je odvisna od bonitetne ocene komitenta in zavarovanja kredita in vpliva tudi na oblikovanje rezervacij;
- davčna stopnja.

Na prihodkovni strani so postavke naslednje (Basu in Rolfes 1995, 123):

- obrestna mera,
- prihodki iz naslova provizij za sklenitev kreditnega posla, za vodenje kreditnega posla, za rezervacijo sredstev.

Obrestno mero iz navedenih podatkov izračunamo tako, da od stroškov odštejemo prihodke iz naslova provizij in vse skupaj delimo s pričakovano povprečno višino kredita. Ker je trg bančnih kreditov zelo konkurenčen, se pogosto dogaja, da cene na trgu narekujejo banke z nižjimi cenami (Basu in Rolfes 1995, 125).

To so pogosto banke, ki na novo vstopajo na določen trg. V tem primeru je banka pred dilemo, ali tudi sama zniža ceno ali pa prepusti poslovno priložnost bankam z nižjimi cenami. Na dolgi rok mora banka dosegati želeno profitabilnost, ki jo narekujejo njeni lastniki. S finančnega vidika namreč ni pomembna bilančna vsota banke, ampak dobiček, ki ga ustvarja. Zato je pomembno, da banka vodi proaktivno politiko, kar pomeni, da je prva na trgu in ne čaka in ne posnema tekmecev. Ta pristop je seveda zelo zahteven, vendar pa je oblikovanje cene, ki temelji na oceni tveganja, pomemben korak k proaktivni politiki (Basu in Rolfes 1995, 129).

Obrestna mera je običajno izražena v obliki odstotka na letni osnovi. Pri določenih poslih se obresti plačajo vnaprej, v tem primeru govorimo o diskontu. Obresti lahko pripisujemo h glavnici in tako pri izračunu naslednjih obresti kot osnovo za izračun upoštevamo glavnico, povečano za obresti. Obrestna mera je lahko fiksna, kar pomeni, da velja za celotno obdobje kreditiranja. Pogodbe s fiksno obrestno mero se običajno sklepajo s podjetji, katerih prihodki se ne odzivajo na spremembe cen na trgu.

Za podjetja, katerih prihodki so v veliki meri v korelaciji s stopnjo inflacije, je primernejša spremenljiva obrestna mera (Graddy in Spencer 1990, 375). Spremenljiva obrestna mera je sestavljena iz dela, ki se spreminja na določeno izbrano periodo, in marže, ki je običajno fiksna za celotno obdobje kreditiranja ali pa se skladno s pogodbo po preteku nekega obdobja ponovno določi. Spremenljivi del obrestne mere najpogosteje temelji na LIBOR-ju ali EURIBOR-ju, ki sta referenčni obrestni meri za medbančne kredite in ju določajo dnevno v Londonu oz. Bruslju. Njuna višina je odvisna tudi od tega, za kakšno obdobje veljata. Tako najbolj pogosto govorimo o mesečnem, trimesečnem, šestmesečnem ali letnem LIBOR-ju oz. EURIBOR-ju. Izbrana perioda je odvisna od ročnosti kredita, pričakovanja glede spreminjanja obrestnih mer v prihodnosti in od tega, kako se določa oz. spreminja obrestna mera na strani virov financiranja.

Tudi na slovenskem trgu se dnevno oblikuje t.i. slovenska medbančna obrestna mera (SIOM), ki pa zaenkrat še ni zaživela kot obrestna osnova za sklepanje kreditnih pogodb, bo pa zagotovo razvoj šel v tej smeri. Pribitek oz. marža nad izbrano referenčno obrestno mero je običajno odvisna od bonitete komitenta, zavarovanj kredita in njegove ročnosti. V primeru spremenljive obrestne mere se banka lahko zavaruje pred pretiranim padcem referenčne obrestne mere, ki povzroči

tudi padec skupne obrestne mere, tako da določi minimum, pod katerega skupna obrestna mera ne sme pasti. Na enak način lahko določi maksimum in s tem zavaruje interes komitenta, da se obrestna mera ne dvigne nad nivo, ki bi zanj predstavljal preveliko obremenitev. Lahko pa se banka in komitent dogovorita za določitev minimuma in maksimuma, v okviru katerih se lahko giblje skupna obrestna mera.

Provizije, ki jih banka zaračuna komitentu, s katerim sklene kreditno pogodbo, so različne. Lahko so izražene v obliki odstotka od določenega zneska ali pa so določene v fiksnem znesku. Za sklenitev kreditnega posla banka zaračuna provizijo, ki jo komitent mora plačati pred koriščenjem kredita in je običajno izražena v določenem odstotku od odobrenega zneska kredita. Pri dolgoročnih kreditih banka lahko zaračuna tudi stroške vodenja kredita, ki so običajno periodični in so določeni v odstotku glede na stanje kredita. Banka lahko zaračuna tudi tako imenovano provizijo za rezervacijo sredstev. V tem primeru izračuna provizijo od neizkoriščenega dela kredita, znesek te provizije pa je odvisen tudi od obdobja, ko so sredstva ostala neizkoriščena na posebnem računu pri banki. Banka ima možnost zaračunati provizijo tudi v primeru predčasnega vračila kredita, da bi se zavarovala pred tveganjem nepredvidenih prilivov. Tudi stroške, ki nastajajo v procesu odobravanja in spremljanja kredita, banka običajno prevali na komitenta. Gre za stroške ureditve zavarovanja, stroške opominjanja ...

4.3 Vrste obrestnih mer

Obrestna mera je razmerje med zneskom plačanih obresti in zneskom glavnice, ki predstavlja velikost dolžnikove obveznosti.

Obresti predstavljajo obliko lastniških prihodkov imetniku določene oblike finančnega premoženja in strošek za kreditojemalca.

4.3.1 Nominalna in realna obrestna mera

Ker na obrestne mere vpliva inflacija, poznamo nominalne in realne obrestne mere. **Nominalna obrestna mera (NOM)** - je na letni ravni določena enovita obrestna mera, ki poleg osnovne obrestne mere vsebuje tudi določen pribitek. Sestavljena je iz realne obrestne mere in inflacijske premije.

Realna obrestna mera - je obrestna mera, po kateri se izračunajo realne obresti. Te predstavljajo dejanski dohodek posojilodajalca. Z realnimi obrestmi imamo opraviti predvsem v pogojih inflacije. S pridevnikom realne tako ločimo dejanske obresti od tistih, ki so rezultat zgolj ohranjanja vrednosti glavnice in smo jim v vsakdanjem žargonu nekdanj rekli (re)valorizacijske obresti.

Inflacijska stopnja pomeni določen odstotek od nominalne obrestne mere, ki ga investitor mora upoštevati zaradi zmanjšanja kupne moči valute v času trajanja naložbe.

Pri določitvi nominalne obrestne mere predstavlja velik problem določitev pričakovane stopnje inflacije, saj se le-ta v večini primerov razlikuje od dejanske stopnje inflacije, kar ima za posledico, da se realna obrestna mera razlikuje od tiste, ki smo jo uporabili pri določanju nominalne obrestne mere.

4.3.2 Konformna in relativna obrestna mera

Konformna in relativna obrestna mera se uporablja pri obrestnem obrestovanju (kadar se obresti pripisujejo glavnici konec vsakega obrestovalnega obdobja) v primeru, da se obresti pripisujejo h glavnici več kot enkrat letno.

Pojavi se vprašanje, kako določiti obrestno mero, ki bi služila kot osnova za izračun obresti v vsakem obrestovalnem obdobju, pri čemer je potrebno zasledovati ekonomsko načelo, da se mora glavnica konec leta povečati za enak znesek ne glede na število obrestovalnih obdobji znotraj enega leta (Čibej 1998, 21-26).

Najenostavnejši način je, da se na letni ravni veljavno obrestno mero deli s številom kapitalizacij. Na ta način dobimo relativno obrestno mero, ki velja za posamezno obrestovalno obdobje. Vendar pa z uporabo relativne obrestne mere pri obrestovanju v primeru, da so kapitalizacije pogostejše (večkrat letne), dobimo večjo vrednost glavnice in obresti konec leta kot v primeru letne obrestne mere in letne kapitalizacije.

Konformna obrestna mera pomeni realizacijo ekonomskega načela, da moramo iz dane začetne glavnice z novo obrestno mero pri pogostejši kapitalizaciji dobiti enako končno vrednost glavnice kot pri celoletni kapitalizaciji in izhodiščni letni obrestni meri.

To pomeni, da je za kreditojemalca, ki vrne kredit v enkratnem znesku natanko po letu dni, pri konformnem obrestovanju teža bremena povsem neodvisna od tega, kako pogosta je bila kapitalizacija.

4.3.3 Efektivna obrestna mera

Efektivna obrestna mera (EOM) je tista letna diskontna stopnja, ki izenači vsoto sedanjih vrednosti vseh prejetih zneskov iz naslova kreditnega razmerja z vsoto sedanjih vrednosti vseh plačil (anuitet, stroškov odobritve, zavarovanja ..). Izračun upošteva pogoje, veljavne na dan izračuna.

EOM je torej letna obrestna mera, pri kateri se izenačita sedanja vrednost stroškov oz. obveznosti kreditojemalca in vrednost prejetega kredita. Skupna EOM je tista efektivna obrestna mera, pri kateri se upošteva revalorizacijska stopnja (TOM). EOM pogojuje stroške. Če jih ni, pomeni EOM = realna obrestna mera. Ob spremembi pogojev se spremeni tudi EOM.

Realna obrestna mera je zagotovo najpomembnejši, vendar ne edini element cene kredita in predstavlja merilo za ceno kredita v primeru, če kreditojemalec za izposojeni denar plača le realne obresti. Dejanska (efektivna) obrestna mera kredita je torej enaka pogodbeni obrestni meri. Kadar pa mora kreditojemalec poleg obresti plačati tudi druge stroške, je dejanska cena kredita višja od pogodbene obrestne mere. Dejansko ceno bi dobili tako, da bi izračunali, koliko bi znašala obrestna mera novega kredita, če bi poleg obračunanih obresti, upoštevali tudi vse stroške, ki jih plača kreditojemalec.

Obrestna mera, ki daje odgovor na vprašanje, koliko dejansko stane kredit, je **efektivna obrestna mera**.

V izračun EOM je potrebno vključiti vse stroške, ki jih bo predvidoma imel kreditojemalec pri rednem odplačevanju kredita. Skupne stroške je v skladu z zakonom potrebno navajati pri oglaševanju in nudenju informacij.

Ti stroški so:

- sedanja vrednost predvidenih realnih obresti, tudi interkalarnih obresti,

- sedanja vrednost predvidene revalorizacije (TOM),
- stroški odobritve kredita,
- stroški zavarovanja,
- stroški vodenja kredita v času odplačevanja,
- stroški vodenja osebnega računa, kadar banka pogojuje odobritev kredita z odprtjem osebnega računa.

Predpostavke, ki jih upoštevamo pri izračunu EOM:

- izračun, ki se bo uporabljal v večini slovenskih bank, temelji na računalniškem programu, ki ga je pripravilo Združenje bank Slovenije in upošteva nekatere predpostavke; tako je program izdelan za kredite, ki se odplačujejo v skladu z medbančnim Dogovorom o določanju višine anuitet pri kreditih občanov; to so krediti, ki se revalorizirajo s TOM, obresti pa se izračunavajo s konformno obrestno mero, anuitete se določajo bodisi na osnovi skupne obrestne mere ali korekcijskega faktorja in dospejo ob koncu vsakega meseca;
- izhodiščni trenutek, na katerega računamo sedanjo vrednost kredita, je dan odobritve kredita;
- datum porabe kredita, glede na to, da ima kreditojemalec praktično možnost porabe kredita isti dan, ko je le-ta odobren, se v izračunu upošteva, da je tega dne kredit tudi porabil;
- interkalarne obresti se računajo, za čas od dneva porabe (za katerega se predpostavlja, da je enak datumu odobritve) do zadnjega dne v tekočem mesecu, pri kreditih z EURIBOR-jem do prvega možnega datuma prenosa v odplačevanje (Kuzmin 1996, 38-40).

4.3.4 Bančne aktivne in pasivne obrestne mere

Ena od pomembnih funkcij bank je, da posredujejo pri prenosu prihrankov in tako opravljajo kratkoročne in dolgoročne bančne posle. Banke za vlogo finančnega posrednika zaračunavajo bančne obrestne mere. Poznamo aktivne in pasivne obrestne mere.

Aktivne obrestne mere so obrestne mere za dana kratkoročna ali dolgoročna posojila, naložbe v vrednostne papirje in druge terjatve. Pasivne obrestne mere pa so cena, ki jo banke plačujejo za vloge suficitnim gospodarskim celicam. Razlika med aktivno in pasivno obrestno mero imenujemo obrestni razmik in je eden pomembnih virov dohodka bank.

Razlike med aktivnimi in pasivnimi obrestnimi merami

Najpogosteje proučujemo obrestni razmik pri poslovnih bankah, ki nam v poenostavljeni obliki predstavlja stroške bančnega finančnega posredništva. Banka kot finančni posrednik namreč sprejema vloge in daje posojila, pri čemer je obrestna mera, ki jo plačuje za vloge, nižja od obrestne mere, ki jo dobiva za posojila. Z velikostjo obrestnega razmika kot razliko med aktivno in pasivno obrestno mero se tako izraža učinkovitost bančnega finančnega posredništva.

V praksi se operira z množico različnih aktivnih in pasivnih bančnih obrestnih mer, zato bi lahko obrestni razmik podrobneje opredelili kot:

- razliko med obrestno mero za aktiven in pasiven posel iste ročnosti,
- razliko med povprečnimi kratkoročnimi in dolgoročnimi aktivnimi oziroma pasivnimi obrestnimi merami,

- razliko med realiziranimi (obračunanimi, efektivnimi) obrestnimi merami za posamezen posel oz. banko in posel in povprečnimi realiziranimi obrestnimi merami (Leban 2003, 40-41).

Analizo obrestnega razmika omogoča dejstvo, da finančni instrumenti med seboj niso popolni substituti. Na višino obrestne mere določenega finančnega instrumenta vpliva veliko dejavnikov, kot so splošna višina obrestne mere v gospodarstvu, realna produktivnost gospodarstva, inflacijska pričakovanja, ročnost instrumenta, kreditna sposobnost kreditojemalca, davčni pogoji itd. Spremembe na finančnih trgih v sedanosti razkrivajo informacije o spremembah v realnem gospodarstvu v prihodnosti.

Ker je velikost bančnih aktiv bistveno drugačna od velikosti vlog ali sredstev, za katera banka plačuje obresti, je obrestni razmik ali razmik v obrestni meri boljši kazalec učinkovitosti banke pri finančnem posredništvu od bančne obrestne marže (Ribnikar 1996, 60). Obrestni razmik nam pove, koliko odstotnih točk obresti plača posojilodajalec več, kot dobi obresti posojilodajalec, to je bančni upnik oziroma vlagatelj. Bančna obrestna marža pa nam pove, koliko ostane banki v odstotkih glede na njeno aktivo, ko le-ta od prejetih obresti za posojila odšteje obresti, ki jih je plačala za vloge ali sredstva.

4.3.5 Referenčna obrestna mera EURIBOR IN LIBOR

EURIBOR je referenčna obrestna mera Evropske denarne unije, kot jo določa Združenje evropskih bank (European Banking Federation) in predstavlja letno obrestno mero za medbančne depozite v evrih (EUR), vezanih na 6 mesecev, kot je objavljena vsakega 31.03. in 30.09. ob približno 11.00 uri po bruselskem času na telerate strani oziroma na drugi strani, ki bi nadomestila to stran.

Če iz kateregakoli razloga na dan 31.03. oz. 30.09. ni mogoče določiti EURIBOR-ja bo banka namesto EURIBOR-ja določila nadomestno referenčno obrestno mero.

Nadomestna referenčna obrestna mera se določi kot aritmetična sredina obrestnih mer treh prvovrstnih bank s področja Evropske denarne unije, kot so veljale na dan 31.03. oz. 30.09. za medbančne depozite v evrih (EUR), vezanih na šest mesecev.

Banka izračunava obresti na linearni način ter pri mesečnem obračunu uporablja dekurzivni izračun obresti (obračunavanje obresti za pretekla obdobja) v skladu s sklepom o obrestnih merah banke.

LIBOR je medbančna obrestna mera, po kateri si mednarodne banke na evropskem trgu ponujajo depozite. Obrestne mere LIBOR obstajajo za različne valute. Pri nas se LIBOR uporablja pri kreditih. Spreminja se dvakrat letno. Njegova višina se ugotovi na dan 31.03. in na dan 30.09..

4.4 Primerjava EUR in CHF kredita ter izračun točke preloma

Za izračune in preračune sem uporabila izračune iz Abančne spletne strani. Za primer sem uporabila 50.000,00 EUR stanovanjskega kredita na 15 let.

Tabela 1: Kredit v EUR

Stanovanjski kredit:	
znesek kredita:	50.000,00 EUR
mesečna obveznost:	450,12 EUR
odplačilna doba (v mesecih):	180
datum črpanja:	29.3.2008
namen:	namenski
sodelovanje z Abanko:	komitent
način obrestovanja:	EURIBOR + fiksni pribitek
dejanski stroški hipoteke	anuitetni način z upoštevanjem linearnega obrestovalnega faktorja
EOM:	7,310 %
obrestna mera (letna):	7,025 %
interkalarne obresti:	19,19 EUR
stroški odobritve:	170,00 EUR
stroški zavarovanja:	

Vir: www.abanka.si

Tako dobimo pri EUR kreditu mesečno obveznost 450,12 EUR ter spremenljivko 6-mesečni EURIBOR (kar pomeni, da se nam bo vsake 6 mesecev obrestna mera EURIBOR spreminjala - pribitek seveda ostaja isti, s čimer naj bi se tudi vsake pol leta spreminjala mesečna obveznost oziroma anuiteta in sicer 31..03. in 30.09. v tekočem letu).

Pri tem kreditu posojiljemalec sprejema samo OBRESTNO tveganje, ki prestavlja, da lahko pride do spremembe višine obrestne mere v obdobju vračanja kredita. Če se obrestna mera v obdobju trajanja kredita poviša, se povečajo tudi stroški obresti posojila in podraži se celotno posojilo. Seveda pa na gibanje EURIBOR-ja (LIBOR-ja) posameznik ne more vplivati, saj se le-ta vsakodnevno določa kot povprečje kotacij prvovrstnih bank, ki so si medsebojno pripravljena posojati denar za želeno ročnost, na njih pa vpliva vrsta spremenljivk (monetarna politika centralne banke, finančne krize, likvidnost na medbančnem trgu ...), katere je zelo težko napovedati, še manj pa na njih vplivati.

Na tem mestu je potrebno poudariti še eno dostikrat napačno tolmačeno dejstvo in sicer, da je celotni fiksni pribitek nad EURIBOR-jem bančna marža oziroma zaslužek banke. Ta trditev je pravilna le za tiste banke, ki se refinancirajo (zadolžujejo oziroma dobivajo vire) po EURIBOR-ju brez pribitka in danes (predvsem zaradi finančne krize hipotekarnih posojil) skorajda ni več take banke.

Čisto bančno maržo dobimo, ko od pribitka, ki ga je banka dala posojilojemalcu, odštejemo pribitek, po katerem se banka financira.

Če povzamemo, posojilojemalec bo 15 let vsak mesec odplačeval mesečno obveznost in edina spremenljivka (vsakih 6 mesecev) je 6-mesečni EURIBOR. Če bi celotno obdobje ostal na isti ravni kot ob črpanju kredita, bi bila mesečna anuiteta stalno 450,12 EUR, kar pa je skorajda nemogoče. Glede na gospodarski cikel bo v obdobju 15. let najverjetneje EURIBOR prehajal iz faze povišanja v fazo znižanja in obratno.

Tabela 2: Kredit vezan na CHF

Stanovanjski kredit		
znesek kredita:	78.500,00 CHF	
mesečna obveznost:	638,21 CHF	
odplačilna doba (v mesecih):	180	
datum črpanja:	29.3.2008	
namen:	namenski	
sodelovanje z Abanko:	komitent	
način obrestovanja:	LIBOR + fiksni pribitek	
metoda izračuna mesečne obveznosti:	anuitetni način z upoštevanjem linearnega obrestovalnega faktorja	
EOM:	5,610 %	
obrestna mera (letna):	5,423 %	
interkalarni obresti:	23,26 CHF	
stroški odobritve:	172,00 EUR	
stroški zavarovanja:	dejanski stroški hipoteke	

Vir: www.abanka.si

Če želi posojilojemalec imeti kredit vezan na CHF, mora najprej preračunati, kolikšen znesek potrebuje. Načeloma se vnaprej ne ve točno, kolikšen bo srednji tečaj švicarskega franka na dan črpanja kredita, po katerem se bo preračunala vrednost kredita, ampak za naš primer vzemimo tečaj eur/chf = 1,57, kar pomeni, da je en evro vreden 1,57 švicarskega franka. S tem preračunom (50.000 EUR * 1,5700 = 78.500 CHF) dobimo znesek kredita. Izračunana anuiteta oziroma mesečna obveznost pri tem kreditu znaša 638,21 CHF.

Od tu naprej pa posojilojemalec sprejema dvojje vrste tveganja in sicer OBRESTNO ter TEČAJNO tveganje. Obrestno tveganje je opisano že zgoraj in tako kot

EURIBOR, se tudi LIBOR CHF spreminja oziroma na novo določa vsakih 6 mesecev (31.03. in 30.09. vsakega leta).

Na tem mestu je potrebno poudariti, da je, ne glede na preteklo gibanje obrestnih mer, nevarno enačiti obrestno tveganje teh dveh valut, saj gre konec koncev za drugačna gospodarstva, druge centralne banke in njihove monetarne politike in njihove ključne cilje, predvsem pa gre za povsem drugačne vloge samih valut v finančnem svetu.

Če pogledamo spodnji graf, lahko vidimo, da sta se EURIBOR IN LIBOR CHF v zadnjem desetletju zelo usklajeno gibala in da je bil EURIBOR vedno nad LIBOR-jem, kar pa seveda ne pomeni, da bo tudi v prihodnosti tako. Navsezadnje je pred kratkim tudi guverner švicarske banke izjavil, da bo morala njihova centralna banka voditi politiko manjše razlike do obrestne mere evroobmočja. Na spodnjem grafu lahko vidimo tudi gibanje razlike oziroma razmika (spread) med 6-mesečnim EURIBOR-jem in 6-mesečnim LIBOR-jem.

GRAF 1: Primerjava 6 mesečnega LIBOR-ja in EURIBOR-ja

Vir: Interno gradivo Abanke Vipa d.d., 2008

Tako nam ostane še TEČAJNO TVEGANJE, ki je v zadnjem času postalo še toliko bolj aktualno, saj se je od konca oktobra 2007 tečaj švicarskega franka glede na evro okrepil za skoraj 7%.

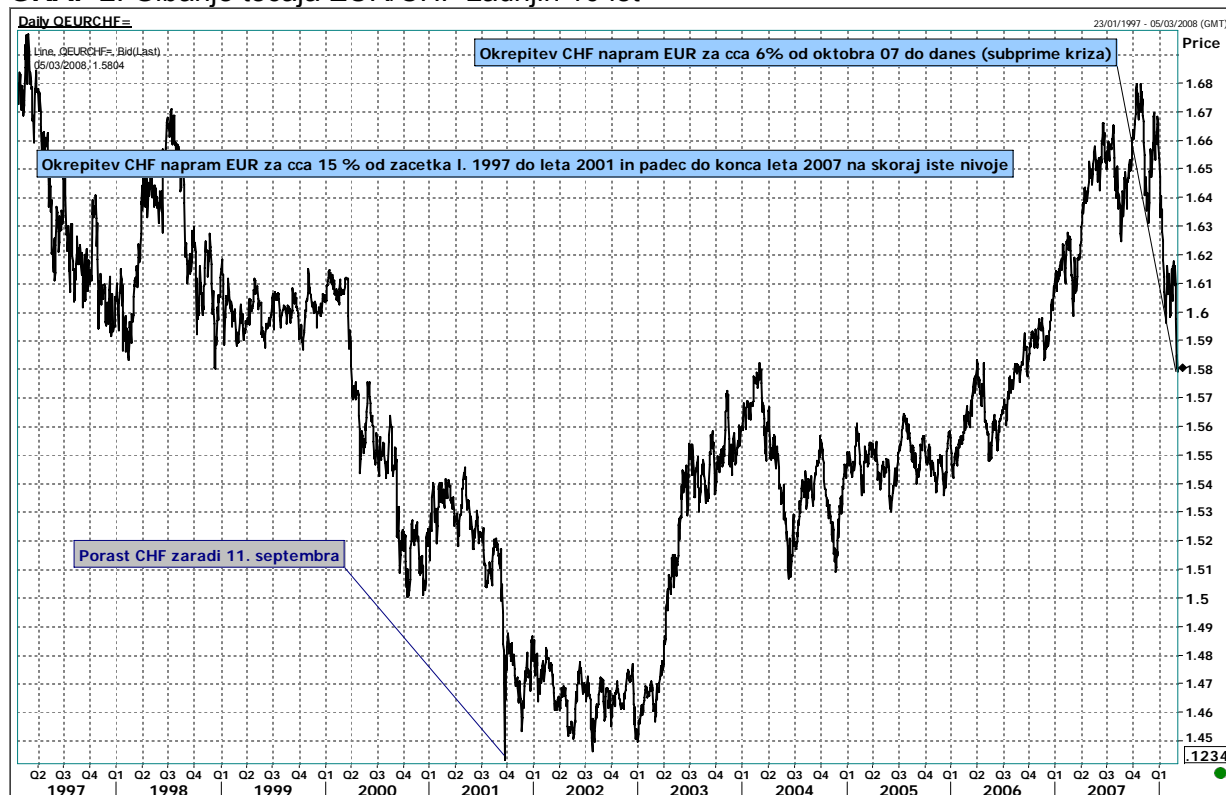
Kaj to pomeni za posojilojemalca? Ker ima kredit vezan na CHF (valutna klavzula) in če na drugi strani nima stalnih prihodkov v švicarskih frankih (ampak v EUR, kot

večina posojilojemalcev), se mu je vrednost kredita preračunano v EUR povišala. Ker ima posojilojemalec osnovno anuiteto v CHF in če se švicarski frank krepi, dejansko potrebuje za isti znesek CHF vedno več evrov.

Tveganju spremembe tečaja valute pravimo valutno ali tečajno tveganje in je v našem primeru za posojilojemalca ugodno, če vrednost švicarskega franka glede na evro pada in obratno, je neugodno, če se vrednost franka zvišuje.

GRAF 2: Gibanje tečaja EUR/CHF zadnjih 10 let

Vir: Interno gradivo Abanke Vipa d.d., 2008

Kako na našem primeru izračunati, pri katerem tečaju se še splača imeti kredit v CHF oziroma pri katerem tečaju je točka preloma, če predpostavljamo, da bo razlika med EURIBOR-jem in LIBOR-jem ostala na trenutnih nivojih?

Potrebno je poudariti, da ne more biti nobena stvar v finančnem svetu cenejša od druge brez sprejemanja določenega tveganja. Vsakdo, ki vzame kredit v CHF in nima prihodkov v švicarskih frankih se mora zavedati, da sprejema valutno in obrestno tveganje. Kot je to v navadi pri vsaki špekulaciji, imamo pri tem nagrado - cenejši kredit in na drugi strani nevarnost, da ta kredit na koncu postane dražji od kredita, ki bi ga najeli v EUR.

Ob predpostavki (za katero se moramo zavedati, da je kar nerealna), da bo ostala razlika med EURIBOR-jem in LIBOR-jem vsaj enaka, lahko izračunamo tečaj, pri katerem se nam še splača imeti kredit v CHF in sicer:

Anuiteta pri EUR kreditu: 450,12 EUR

Anuiteta pri CHF kreditu: 638,21 CHF

Pri tečaju eur/chf = 1,57 znaša anuiteta 406,50EUR

Razlika je $450,12 - 406,50 = 43,62$ EUR

Pri katerem tečaju pridemo do točke oziroma tečaja preloma?

$638,21\text{CHF} / 450,12\text{EUR} = 1,4180$ tečaj eur/chf oziroma ekonomsko upravičeno je še 9,7% povišanje vrednosti CHF.

Formula za izračun = tečaj pri katerem se anuiteta v CHF izenači z anuiteto v EUR:

Anuiteta v CHF / anuiteta v EUR = tečaj preloma

Ob predpostavki, da ostane razlika med EURIBOR-jem in LIBOR-jem vsaj enak ter ob predpostavki, da so vsi ostali stroški kredita enaki za obe valuti se v našem primeru posojilojemalcu izplača imeti kredit v CHF, dokler je tečaj eur/chf nad 1,4180. Pod tem tečajem postanejo stroški kredita v CHF dražji od stroškov kredita v EUR.

Če se v obdobju kredita razlika med EURIBOR-jem in LIBOR-jem zmanjša, se logično tudi poviša tečaj preloma.

5 PRIMER KREDITIRANJA V ABANKI VIPA D.D.

5.1 Predstavitev ABANKE VIPA D.D.

Abanka je bila ustanovljena v letu 1955 kot podružnica Jugoslovanske banke za zunanjo trgovino, kasneje JUGOBANKE. Podružnica Jugobanka Ljubljana je bila prva banka v Sloveniji za mednarodne posle. Abanka Vip d.d. je pravna naslednica Abanke d.d. Ljubljana, h kateri se je dne 31.12.2002 pripojila Banka Vip d.d.

Banka je delniška družba, ki po načelih likvidnosti, varnosti in rentabilnosti samostojno opravlja svojo dejavnost, da bi ustvarila dobiček.

Abanka Vip d.d. je univerzalna banka in opravlja naslednje bančne storitve:

- poslovanje z občani,
- poslovanje s pravnimi osebami,
- investicijsko bančništvo:
  - borzno trgovanje in upravljanje sredstev doma in v tujini
  - upravljanje vzajemnega pokojninskega sklada AIII VPS
  - podjetniške finance (združitve, prevzemi ..)
  - skrbniške storitve
- upravljanje vzajemnih skladov preko Abančne DZU d.o.o. (v lasti Abanke),
- factoring- odkup terjatev preko družbe AFAKTOR (100% v lasti Abanke),
- leasing preko družb,
- opravljanje storitev plačilnega prometa,
- posredovanje pri prodaji zavarovalnih polic, po zakonu, ki ureja zavarovalništvo,
- izdajanje garancij in drugih jamstev,
- kreditiranje, vključno s potrošniškimi krediti, hipotekarnimi krediti in financiranjem komercialnih poslov.

Osnovni kapital banke znaša 30.045.067,60 EUR. Osnovni kapital je razdeljen na 7.200.000 navadnih (rednih) kosovnih delnic.

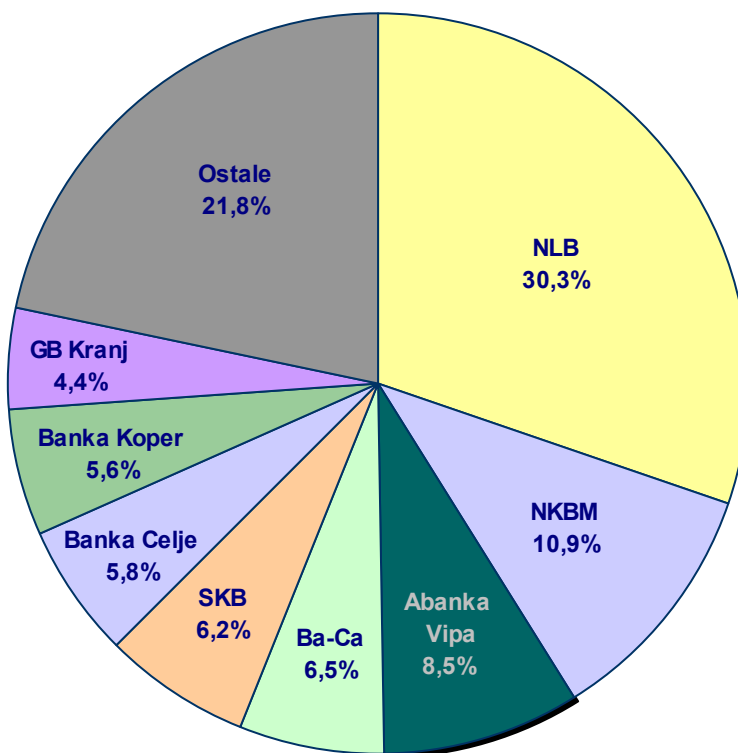
10 največjih delničarjev Abanke Vip d.d. (28.01.2008):

• SAVA, d.d.	23,82%
• ZAVAROVALNICA TRIGLAV, d.d.	12,27%
• ZVON ENA HOLDING, d.d.	17,16%
• DELNIŠKI VS TRIGLAV STEBER I	7,32%
• HIT d.d. NOVA GORICA	6,10%
• KRITNI SKLAD ŽIVLJENSKEGA ZAVAROVANJA LJ.	4,39%
• DAIMOND d.d.	3,55%
• VIPA d.d. NOVA GORICA	2,45%
• SLOVENSKA ODŠKODNINSKA DRUŽBA, d.d.	2,19%
• VIPA HOLDING d.d.	1,45%

Abanka zaseda tretje mesto po bilančni vsoti v Sloveniji z 8,2% tržnim deležem (30.09.2007) in tretje mesto po mednarodnem plačilnem prometu - 12,3% tržni delež (5.377 milijonov EUR).

- 6 največjih bank obvladuje tri četrtine trga,
- največje tri banke obvladujejo 49,7% trga.

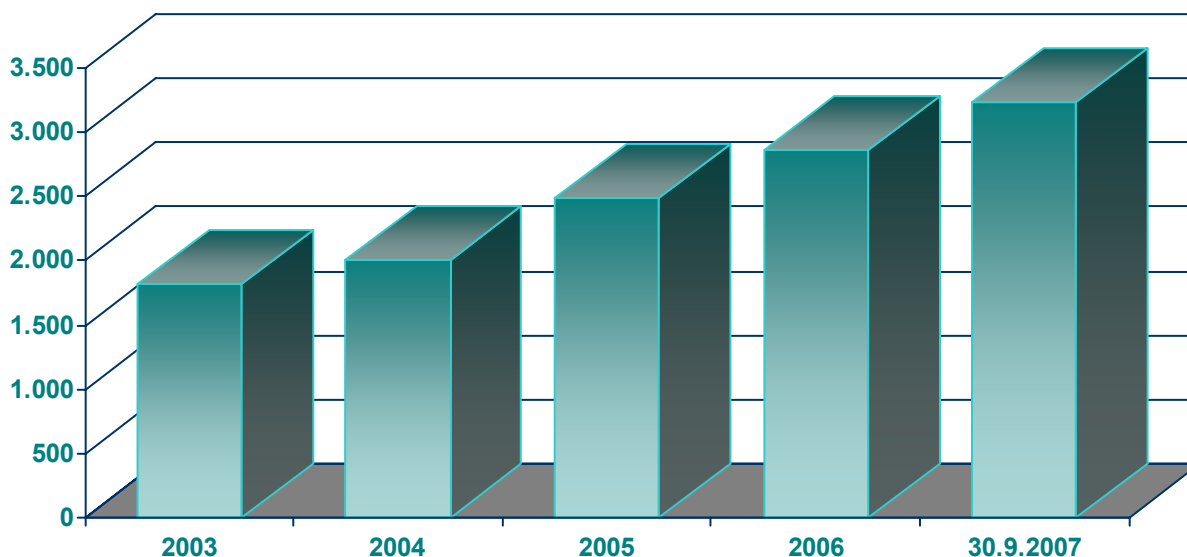
GRAF 3: Predstavitev pomembnih konkurentov na slovenskem bančnem trgu (31.12.2006)

Vir: Interni vir Abanke Vipa d.d., 2008

GRAF 4: Abanka raste tudi po bilančni vsoti

Bilančna vsota Abanke v milijonih EUR

Vir: Interni vir Abanke Vipa d.d., 2008

5.2 Načela bančnega poslovanja

Pri Abanki d.d. so načela bančnega poslovanja sledeča:

- načelo likvidnosti,
- načelo varnosti vlog v banki in
- rentabilnost banke.

Načelo likvidnosti je, kratkoročno gledano, najpomembnejše. To je sposobnost, da banka v vsakem trenutku lahko izplača svojim upnikom dospele obveznosti ter da v dogovorjenih rokih lahko izpolni vse sprejete finančne obveznosti, ki izhajajo iz njenega poslovanja (izplačane odobrene kredite, poravnava prevzete obveznosti pri garancijah, akreditivih ...)

Načelo varnosti vlog v banki je varnost, ki jo banka nudi svojim komitentom. Je ena najpomembnejših vlog za ohranjanje konkurenčnosti na prostem trgu. Značilno za banke je, da si na prostem trgu bolj konkurirajo pri zbiranju sredstev, kot pri kreditiranju. Zato je zelo pomembno, kakšne občutke dajemo strankam glede tega.

Varnost bančnih naložb temelji na čim popolnejšem zniževanju tveganj, t.j. izbiri udeležencev, poslov in zavarovanj, ki bodo zagotovili izpolnitev prevzetih obveznosti dp banke v dogovorjenih rokih.

Rentabilnost banke je eden od osnovnih principov poslovanja in je najpomembnejši ekonomski cilj banke. Odraža se v razmerju med prihodki in stroški

banke. Banke ga realizirajo predvsem tako, da dosežejo kar največjo razliko med aktivnimi in pasivnimi obrestmi. Ker pa imajo pri tem še druge dohodke in prav tako stroške, poslujejo po načelu ekonomičnosti (to pomeni, da želijo s kar najmanjšimi stroški doseči optimalne izide poslovanja).

5.3 Predstavitev projekta BASEL (II)

Baselski komite za bančni nadzor od leta 1974 deluje v okviru Banke za mednarodne poravnave. Ustanovi ga deset gospodarsko najmočnejših držav na svetu (G10).

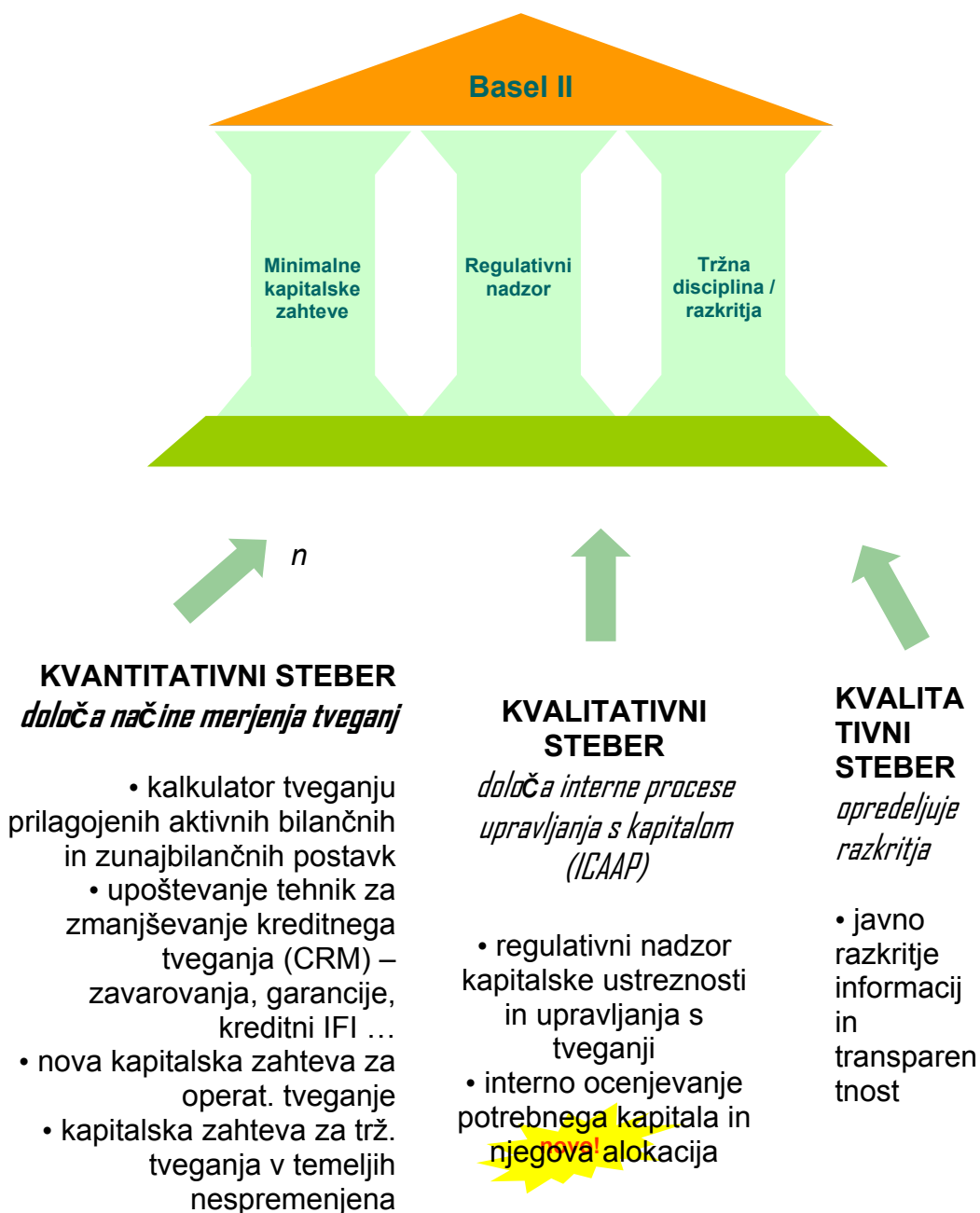
Baselski kapitalski sporazum imenovan tudi BASEL I je bil objavljen s strani komiteja leta 1988. Predstavlja sistem za merjenje kapitala. Kasneje je doživel več dopolnitev oziroma izboljšav.

Cilj sporazuma je zgraditev varnega in stabilnega mednarodnega bančnega sistema ter pospešitev doseganja konkurenčne enakosti med mednarodno aktivnimi bankami.

Junija 1999 je komite objavil prvi predlog nove kapitalske sheme, junija 2004 pa po konzultacijah i končno verzijo novega kapitalskega sporazuma (BASEL II).

Novosti, ki jih prinaša Basel II, so:

- stara kapitalska ureditev (Basel I)
  - kapitalski sporazum iz leta 1988 (pravila za upravljanje s tveganji in izračun kapitala za pokrivanje kreditnega in tržnih (vključno z valutnim) tveganja),
- nova kapitalska ureditev (Basel II)
  - odpravlja nekatere pomanjkljivosti starega sporazuma,
  - cilj je zagotoviti, da imajo banke ustrezen kapital, ki podpira VSA TVEGANJA, katerim so pri svojem poslovanju izpostavljene,
  - zmanjšuje vrzel med ekonomskim in regulatornim kapitalom,
  - zagotavlja bolj celovito upravljanje in obravnavanje tveganj v bankah,
  - sestavljajo jo trije stebri.

Tabela 3: Tristebni pristop

Vir: Interni vir Abanke Vipa d.d., 2008

5.4 Priprava bank na nove posojilne pogoje, ki jih določa Basel II

Banke morajo pri poslovanju upoštevati strogo regulativo, ki skrbi za stabilnost finančnega sistema. To dejstvo neposredno vpliva na komitente, saj bankam nalaga, da za vsako plasirano naložbo zagotavlja določeno višino kapitala in oblikujejo popravke vrednosti, kar zvišuje stroške financiranja. Z nedavnimi spremembami regulative se Banka Slovenije obrača od strogih predpisov k spodbujanju razvoja internih modelov izračuna kapitalskih zahtev. Komitenti bodo sčasoma spremembo občutili tudi pri cenovni politiki bank.

Sklepi Banke Slovenije o izračunu kapitalskih zahtev, ki temeljijo na evropskih direktivah oz. Basel II, so za banke v slovenskem bančnem prostoru učinkovito v veljavi od 1. januarja 2008. Prvotni namen uvedbe standardov je vpeljati izračuna kapitalskih zahtev za kreditno tveganje, tržna in prvič operativna tveganja. Poudarek je na prvem, ki še vedno pomeni največje tveganje, ki se mu izpostavljajo banke. To je tveganje, da dolžnik svojih obveznosti ne bo poravnal v celoti ali pravočasno.

Regulator želi spodbuditi banke pri razvoju internih metodologij za merjenje tveganj. To se izraža tudi v možnosti izbire bolj ali manj naprednih prijemov izračuna kapitalskih zahtev. Zadnji omogočajo manjšo diverzifikacijo tveganj, medtem ko prvi slonijo na zahtevnem razvoju internih metodologij merjenja tveganj. A banke, ki se odločijo za težjo pot, so nagrajene z večjo fleksibilnostjo pri oblikovanju cen in možnostjo učinkovite alokacije sredstev. Koristi tako občutijo tudi komitenti, saj so jim banke sposobne ponuditi optimalno ceno glede na oceno tveganosti, ki se izraža kot verjetnost neplačila, ter pričakovane stopnje poplačila pri negativnih dogodkih.

Na ceno posojila vplivajo različni dejavniki, ne samo tisti, ki določajo tveganost. Med tistimi, na katera podjetje in posameznik nima vpliva, so predvsem makroekonomske razmere, dostopnost in cene virov sredstev za banke, njihova likvidnost, ciljna donosnost ter kapitalne zahteve. V drugo kategorijo sodijo kreditna kakovost komitenta, ročnost naložbe ter zavarovanja oziroma njihova kakovost.

Razvoj sistemov upravljanj s tveganji bo v slovenskih bankah povzročil postopno uporabo merjenja uspešnosti s kazalniki, ki so prilagojeni tveganjem, ki jih nosi posamezna naložba. Zaostrene razmere na denarnih trgih, ki onemogočajo hiter ter poceni dostop do denarja, že povzročajo zastajanje posojilne dejavnosti in osredotočanje na tiste naložbe, ki dosegajo ciljno donosnost. Banke bodo morale zato v prihodnje bolj previdno izbirati med različnimi naložbami.

Basel II postavlja pravila glede na nove kapitalne zahteve (CAD) na nivoju EU. Pravila so postavljena zato, da banke zagotavljajo ustrezen kapital, ki bo podpiral vsa tveganja, katerim je banka izpostavljena. Poleg kreditnega in tržnega tveganja, ki jih banka upošteva že dosedaj, je predpisano tudi upoštevanje obrestnega, operativnega, strateškega idr. tveganja, spremembe pa so tudi pri kreditnem tveganju.

Pri odobravanju kreditov se moramo zavedati, da se banka izpostavlja kreditnemu tveganju. Kreditno tveganje imajo možnost zniževati posameznimi zavarovanji. Basel II kot primerna zavarovanja za znižanje kreditnega tveganja postavlja minimalne zahteve.

Kot primerna oblika zavarovanja so lahko:

- hipoteke,
- vrednostni papirji,
- depoziti,
- poročta in garancije,

če so izpolnjene vse minimalne zahteve. Preverjanje teh zahtev bo vgrajeno v centralno evidenco zavarovanj (CEZ).

V kolikor zavarovanja ne izpolnjujejo določenih zahtev, ima banka slabšo kapitalsko ustreznost. Zato je zagotavljanje teh pogojev, posebej pri hipotekah, in vodenje ustreznih podatkov zelo pomembno.

5.5 Princip odobravanja naložb

Princip odobravanja naložb sestoji predvsem iz pogojev za pridobitev kredita, potrebne dokumentacije za pridobitev kredita, koliko kredit komitenta stane ter katere so oblike zavarovanja, ki jih zahtevajo pri Abanki Vipa d.d.

Za objektivno ugotavljanje kreditne sposobnosti in različne izpostavljenosti mora banka pred odločanjem o kreditu razpolagati s celo množico ustrezno obdelanih in pripravljenih podatkov in informacij, za spremljanje odobrenih kreditov pa mora kreditna mapa vsebovati razen podatkov in informacij še podatke o znesku in pogojih odobrenega kredita, instrumentih zavarovanja, tekoče poravnavanje obveznosti ipd..

Dosegljivost in obstoj omenjene dokumentacije, podatkov in informacij kaže na splošno na dobro urejenost, organiziranost in na politiko, ki jo vodstvo banke izvaja na področju kontrole in razvoja poslovanja. Pri tem so zlasti pomembne procedure odobravanja kreditov, ocena kreditne sposobnosti in splošne bonitete poslovanja kreditojemalca - dolžnika ter ocena dogovorjenih instrumentov zavarovanja odplačila obstoječih terjatev ter podatki in informacije o naravi posla in osnovni dejavnosti dolžnika. Posebna skrb velja oceni razmer gospodarjenja, v katerih komitent banke posluje.

Razen podatkov, ki jih lahko dobimo iz analize poslovanja dolžnika, je potrebno poznati tudi podrobnosti o njegovih odnosih z drugimi dolžniki in bankami, podatke o skupni zadolžitvi pri banki, pri drugih bankah in drugih upnikih. Idealno je, če se vse informacije o kreditih in dolžnikih zbirajo, hranijo in spremljajo na enem mestu - v *kreditni mapi*.

Namen vodenja kreditnih map je:

- čim boljše poznavanje komitenta;
- takojšen dostop do vseh dokumentov, ki se nanašajo na določenega komitenta ter vse posle v zvezi z njim;
- zadovoljiti potrebo po kontroli kreditnega premoženja v bankah s strani zunanjih in notranjih kontrolnih ter revizijskih institucij;
- nuditi informacijsko osnovo za delo službe za upravljanje s finančnimi tveganji.

Pri odobravanju kreditov fizičnim osebam banko zanima, kakšna je raven prostih denarnih sredstev komitenta. Zato pred odobritvijo kredita banka pridobi podatke o tem, koliko kreditov in drugih obveznosti in v kakšni višini komitent že ima in kakšna je njegova mesečna obveznost iz naslova poravnavanja teh obveznosti. Poleg tega so seveda pomembni tudi mesečni prihodki komitenta iz naslova plače in/ali drugih virov in premoženjsko stanje komitenta, kar pomeni predvsem lastništvo nepremičnin. Banka namreč teži k temu, da skupna obveznost komitenta z vidika odplačevanja kreditov ne presega približno ene tretjine mesečnega prihodka oziroma da po odplačilu vseh kreditnih obveznosti komitent ostane znesek, s katerim lahko prosto razpolaga in mu omogoča normalno življenje. Odplačevanje kreditov je ponavadi mesečno, v obliki anuitete, ki je sestavljena iz glavnice in obresti.

Predvsem pri dolgoročnih kreditih je delež obresti v začetnem obdobju odplačevanja kredita bistveno večji od deleža glavnice v znesku anuitete, kasneje pa se delež obresti zmanjšuje.

Pogoji za pridobitev kredita

Kot pogoj za odobritev kredita pri Abanki Vipa d.d. ni vedno potrebno, da je pravna ali fizična oseba komitent banke, saj banka obravnava tudi nekomitente, ki se nanjo obračajo prvič. Kasneje banka zahteva od komitenta, da slednji v banko prenese del ali celotna vpogledna sredstva, plačo ali pa se dogovori o drugi obliki sodelovanja (npr. izplačilo plač zaposlenih preko banke, Bankredit). Banka ima v tem primeru mnogo transparentnejši pogled nad komitentovim poslovanjem in s tem tudi večjo kontrolo nad kreditnim tveganjem.

Te informacije so ključnega pomena pri oblikovanju ponudbe za posamezno stranko. Pri tem pa je potrebno paziti, da se s stranko pogovarjajo o izhodiščnih obrestnih merah, proviziji in stroških in poudarijo, da je njihova končna višina odvisna tudi od bonitete terjatve, ročnosti kredita in poslovanja z Abanko. S tem se izogne klasičnim pritožbam strank v primeru, ko pride do odstopanj glede na razgovor.

Ponudba naj bi vsebovala podatke o:

- dokumentaciji, ki jo mora podjetje predložiti za obravnavo zahtevka, s priloženimi posebnimi obrazci npr. za dodatne podatke o podjetju;
- pogojih kredita ali garancije (vrste, izhodiščna obrestna mera, stroški);
- možnih oblikah zavarovanja;
- opisu samega postopka in časa obravnave zahtevka;
- ime in telefonsko številko kreditnega referenta, na katerega se stranka lahko vedno obrne za dodatna pojasnila;
- kot prilogo stranki ponudi Abanka še propagandni material, kot so različne brošure, ki predstavljajo tudi druge storitve, ki jih lahko Abanka ponudi v okviru oddelka ali banke.

Abanka veliko pozornost namenja pridobivanju novih strank, zato večkrat pripravi posebno ponudbo za poslovno sodelovanje, v kateri predstavi storitve, ki jih ponuja v svojem oddelku in v sodelovanju z drugimi organizacijskimi enotami banke.

Pogoji, katere mora izpolnjevati kreditojemalec (fizična oseba) za najem kredita:

- kreditojemalec mora prejemati stalne mesečne osebne dohodke pri delodajalcu, ki ima sedež v Republiki Sloveniji;
- kreditojemalec mora biti v delovnem razmerju za nedoločen čas oziroma določen in se kredit dobi samo za čas zaposlitve;
- delodajalec, pri katerem prejema kreditojemalec stalne mesečne osebne dohodke, ne sme biti v stečajnem postopku.

Tabela 4: Kreditna sposobnost kreditojemalca je določena

Osnova za določitev kreditne sposobnosti	Max. višina obremenitve, zmanjšana za odtegljaje v zadnjem mesecu	Dodatni pogoji
do 625,00EUR	do 1/3	
od 625,01 EUR do 835,00 EUR	do 40%	
od 835,01 EUR do 1.045,00 EUR	do 45%	
od 1.045,01 EUR do 1.250,00 EUR	do 50%	
nad 1.250,01 EUR	do 55%	Če je kreditojemalec zaposlen v srednji ali veliki družbi ali javnem sektorju.

Vir: Interni vir Abanke Vipava d.d

Zavarovanje kredita

Za zavarovanje terjatev banke se uporabljajo različni zavarovalni instrumenti, ki nastopajo v obliki obveznega zavarovanja (pri vseh podjetjih, ne glede na boniteto oziroma ročnost kredita) ali pa v obliki dodatnega zavarovanja (glede na boniteto kreditojemalca).

Poznamo dva tipa zavarovanj in sicer:

- obvezno zavarovanje :
  - menice z menično izjavo,
  - akceptni nalog s pooblastilom za njegovo izpolnitev (samo pri podjetjih).
- dodatno zavarovanje:
  - pri zavarovalnici,
  - poroštvo samostojnega podjetnika,
  - poroštvo lastnika podjetnika,
  - zastava depozita,
  - zastava vrednostnih papirjev,
  - odstop terjatev,
  - zastava nepremičnine (hipoteka),
  - zastava premičnine.

5.6 Ponudba stanovanjskega in hipotekarnega kredita v Abanki Vipa d.d.

5.6.1 Stanovanjski kredit

Stanovanjske kredite lahko pridobijo komitenti Abanke in nekomitenti.

Poraba kreditov je namenska. Pri financiranju gradnje, adaptacije ali investicijskih vzdrževalnih del lahko kreditojemalec do 40% zneska odobrenega kredita porablja gotovinsko s prenosom sredstev na osebni račun, pod določeni pogoji pa tudi do 80%, če:

- je ročnost kredita največ 10 let;
- je kreditojemalec lastnik ali solastnik nepremičnine, ki se s sredstvi odobrenega kredita gradi, adaptira ali se izvajajo vzdrževalna dela;
- se pridobi dokazilo o lastništvu nepremičnine, ki se s sredstvi odobrenega kredita gradi, adaptira ali se izvajajo vzdrževalna dela;
- vsi solastniki nepremičnine, ki je predmet kreditiranja, jamčijo kot solidarni poroki za plačilo obveznosti iz kreditne pogodbe;
- se kot dokazilo o namenski porabi kredita v višini najmanj 20% od zneska odobrenega kredita, pridobi kopijo računov ali predračunov, ki so podlaga za nakazilo kredita;
- je novoodobreni kredit v okviru dovoljenega skupnega zneska stanja dolga določenega v generalni polici za zavarovanje stanovanjskih kreditov pri Zavarovalnici Triglav in v vsem ostalem ustreza določbam zavarovalne pogodbe.

Pri financiranju nakupa nepremičnine je lahko poraba gotovinska do 10% zneska kredita. V primeru, da je stanovanjski kredit zavarovan s hipoteko na nepremičnini, banka daje možnost črpanja kredita v gotovini do 50% vrednosti kredita (ne glede na namen) oz. skladno s Sklepom o individualnih pooblastilih pri poslovanju s fizičnimi osebami celo do 100%.

Kreditojemalec ob najemu kredita ne sme biti mlajši od 18 let ali ob izteku dobe kreditiranja ne starejši od 75 let.

Za redno zaposlene ter osebne in družinske upokojence, ki prejemajo plačo ali pokojnino na osebni račun pri Abanki se lahko odplačevanje kredita izvaja na osnovi pooblastila za odplačevanje obveznosti preko trajnega naloga iz kreditojemalčevega osebnega računa pri Abanki. Krediti nekomitentov se obvezno odplačujejo z izvajanjem upravno izplačilnih prepovedi.

Odplačilna doba je do vključno 15 let za kredite zavarovane pri zavarovalnici.

Kreditni limit posameznega kreditojemalca pri zavarovalnici:

- Skupni znesek stanja dolgov iz naslova vseh v Abanki odobrenih in neodplačanih stanovanjskih kreditov, zavarovanih pri Zavarovalnici Triglav, ne presega **21.000,00 EUR oziroma 30.000,00 EUR**, če je kreditojemalec zaposlen v srednji ali veliki družbi, javnem sektorju ali je upokojenec oziroma **40.000,00 EUR**, če je kreditojemalec zaposlen v srednji ali veliki družbi, javnem sektorju ali je upokojenec in kreditojemalčeva osnova za določitev kreditne sposobnosti presega 1.045,00 EUR.
- Najvišji skupni znesek stanja dolgov iz vseh vrst odobrenih in neodplačanih kreditov, ki jih ima posamezni kreditojemalec pri zavarovalnici in so

zavarovani pri zavarovalnici, ne presega **30.000,00 EUR oz. 40.000,00 EUR**, če je kreditojemalec zaposlen v srednji ali veliki družbi, javnem sektorju ali je upokojenec in kreditojemalčeva osnova za določitev kreditne sposobnosti presega 1.045,00 EUR.

Kredit, zavarovani s hipoteko na nepremičninah ali z drugimi oblikami jamstva, imajo odplačilno dobo nad 15 do vključno 20 let.

Kredit zavarovan s hipoteko:

- v zavarovanje je mogoče vzeti prazno ali naseljeno nepremičnino, zemljo, gozd. Lahko tudi premičnino kot npr. avto;
- razmerje kredit - hipoteka je določeno v Sklepu o individualnih pooblastilih pri poslovanju s fizičnimi osebami;
- potrebna dokumentacija in postopek zavarovanja s hipoteko so opredeljeni pri ponudbi hipotekarnih kreditov. Požarno zavarovanje nepremičnine v teh primerih ni pogojeno pri Zavarovalnici Triglav, cenitev pa lahko opravi katerikoli zapriseženi sodni cenilec s certifikatom. V kreditno mapo je potrebno priložiti fotokopijo certifikata.

Če se banka odloči, da bo kreditirala nakup nepremičnine in bo isto nepremičnino vzela v zastavo, je potrebno pogodbo o nakupu predhodno predložiti pravni službi, ki preveri sposobnost za vknjižbo lastništva (in s tem hipoteke), obstoj morebitnih bremen, načina plačila kupnine idr.. Stranka izroči pogodbo, sposobno za vpis lastništva in hipoteke notarju, ki sestavi in vloži predlog za vpis lastništva in predlog za vpis hipoteke na zemljiško knjigo oz. vzame v hrambo izvirnik prodajne pogodbe ISTOČASNO.

Dokumentacija za pridobitev kredita:

- veljavna osebna izkaznica ali potni list;
- prošnja za odobritev kredita in potrebna dokumentacija za ugotovitev kreditne sposobnosti;
- veljavne račune oz. predračune trgovine z gradbenim materialom ali pogodbo z izvajalcem gradbenih del;
- dokument, ki dokazuje lastništvo - zemljiškoknjižnji izpisek ali originalno kupoprodajno pogodbo;
- gradbeno dovoljenje;
- v primeru koriščenja gotovine, izjavo o namenski porabi sredstev;
- dokazilo o državljanstvu Republike Slovenije.

Višina kredita je soodvisna:

- od višine veljavnih računov oz. predračunov (+ gotovina) od višine vrednosti investicije v kupoprodajni pogodbi;
- od kreditne sposobnosti kreditojemalca, ki se določa na osnovi Meril za določanje kreditne sposobnosti za zavarovanje stanovanjskih kreditov.

Skladno z Zakonom o potrošniških kreditih (Uradni list RS, št. 70/00) morajo dajalci kreditov od 01.03.2001 poslovati z določbami omenjenega zakona.

Zakon ureja »trg« potrošniškega kreditiranja, predpisuje vsebino kreditnih pogodb, oglaševanja kreditnih ponudb in sodi v sklop »potrošniškega prava«, saj zagotavlja posebno pravno varstvo potrošnika, ker je ta že po naravi stvari šibkejša stranka pogodbenega razmerja.

Uvedba učinkovite obrestne mere - EOM je daleč najpomembnejši element varstva potrošnikov, saj omogoča transparentnost cene kreditov in primerljivost kreditnih ponudb med seboj.

Novo v kreditnih pogodbah v zvezi z omenjenim zakonom:

- transparentnost kreditnih pogojev;
- način obrestovanja in pogostost kapitalizacije;
- EOM in pogoji, pod katerimi je dopustno spremeniti EOM;
- stroški, ki so in niso zajeti v izračunu EOM;
- pravica, da potrošnik odplača kredit pred zapadlostjo;
- pravica, da lahko potrošnik odstopi od pogodbe in obveznosti potrošnika, če to pravico izkoristi;
- drugačen opis obveznosti kreditojemalca;
- obrazložitev izrazov v pogodbi.

Sklenitev kreditne pogodbe:

- pregleda se kreditni zahtevki in potrebno dokumentacijo;
- ugotavlja se kreditna sposobnost (informativni izračun, EOM);
- izdelava kreditne pogodbe;
- potrebno je poskrbeti za podpise na pogodbi in spremljajočih dokumentih;
- realizacija dogovorjenega zavarovanja in plačilo stroškov.

Ob podpisu bančne pogodbe mora bančni delavec seznaniti kreditojemalca z načinom odplačevanja in dospelostjo obrokov. Kreditojemalcu izroči pogodbo in splošne pogoje.

Odplačevanje se vrši preko upravnih izplačilnih prepovedi na osnovi odstopne izjave kreditojemalca, ki le-to podpiše, oz. preko trajnega naloga.

5.6.2 Hipotekarni kredit

Značilnosti hipotekarnega kredita:

- je stanovanjski kredit, zavarovan z zastavo nepremičnine;
- namenjen je strankam, ki kupujejo, gradijo ali prenavljajo nepremičnine oziroma potrebujejo denarna sredstva za drug namen, s katerim rešujejo stanovanjskega vprašanja v Sloveniji;
- možne so različne dobe vračila kredita (od 10 do 30 let);
- obrestna mera za kredit predstavlja vsoto EURIBOR-ja in pribitka;
- obrestna mera je spremenljiva glede na spremembe referenčne obrestne mere EURIBOR;
- EURIBOR je referenčna obrestna mera Evropske denarne unije in predstavlja letno obrestno mero za medbančne depozite v evrih (EUR), po tej ponudbi vezanih na 6 mesecev;
- EURIBOR se po tej ponudbi spreminja dvakrat letno; njegova višina se ugotovi na dan 31.3. in na dan 30.09 in velja naslednjih 6 mesecev;
- obrestna mera je odvisna od:
  - 1. višine zastavnega razmerja (ugodnejša pri zastavnem razmerju do 60 odstotkov vrednosti zastavljene nepremičnine);
  - 2. sklenjenega hipotekarnega življenjskega zavarovanja (ugodnejša, če se stranka odloči za sklenitev hipotekarnega življenjskega zavarovanja pri Zavarovalnici Triglav in zastavo police v korist Abanke);
  - 3. dobe vračila kredita (ugodnejša pri krajših dobah vračila) in

- 4. sodelovanja stranke z Abanko (ugodnejša za komitente Abanke);
- višina kredita je odvisna od kreditne sposobnosti stranke, ki se ugotavlja skladno z Merili za določanje kreditne sposobnosti, predračunske vrednosti investicije (višina kredita praviloma znaša do 60% vrednosti zastavljene nepremičnine, skladno s Sklepom o individualnih pooblastilih pri poslovanju s fizičnimi osebami pa lahko tudi več) in dobe vračila kredita (ob določeni kreditni sposobnosti daljša doba vračila kredita omogoča višji znesek kredita);
- mesečni obrok se določi na anuitetni način;
- kredit stranka zavaruje s hipoteko, lahko pa se odloči še za dodatno zavarovanje s sklenitvijo hipotekarnega življenjskega zavarovanja pri Zavarovalnici Triglav in zastavo police v korist banke;
- zastavljena nepremičnina mora biti požarno zavarovana pri Zavarovalnici Triglav;
- zastavno razmerje je razmerje med vrednostjo kredita in vrednostjo zastavljene nepremičnine, izraženo v odstotkih.

Storitev je namenjena komitentom in nekomitentom, ki potrebujejo denarna sredstva za :

1. nakup, gradnjo ali prenavo stanovanj, stanovanjskih hiš, garaž in počitniških hiš; nakup, spremembo namembnosti ali opremljanje stavbnega zemljišča;
2. izplačilo solastniškega oziroma dednega deleža na nepremičnini;
3. plačilo projektne dokumentacije v zvezi s stanovanjskimi nameni.

Prednosti in koristi za stranko:

- najmanjši obrok lahko znaša le 40 EUR tudi pri najdaljši odplačilni dobi 30 let;
- kredit lahko najame stranka v višini celotne predračunske vrednosti investicije;
- pri gradnji, rekonstrukciji ali adaptaciji se lahko kredit porablja do 12 mesecev;
- možnost odplačevanj kredita s pomočjo soplačnika (družinski član) brez dodatnih stroškov;
- možnost izplačila kredita v gotovini /kredit je mogoče črpati v gotovini do 50 odstotkov vrednosti kredita (ne glede na namen) oziroma skladno s Sklepom o individualnih pooblastilih pri poslovanju s fizičnimi osebami do 100 odstotkov;
- več kategorij določitve dohodka pri ugotavljanju kreditne sposobnosti (poleg plače ali pokojnine še honorarji, najemnine in rente);
- več kategorij določitve obrestne mere; obrestna mera je ugodnejša, če višina kredita ne presega 60 odstotkov vrednosti zastavljene nepremičnine, če je kredit dodatno zavarovan s hipotekarnim življenjskim zavarovanjem ali če stranka z Abanko že poslovno sodeluje;
- varnost družine (hipotekarno življenjsko zavarovanje, ki zagotavlja dodatno zaščito družini, saj se v primeru nastanka kritične bolezni, najmanj 50-odstotne invalidnosti ali smrti kreditjemalca kredit poplača iz sklenjenega hipotekarnega življenjskega zavarovanja in tako breme dolga ne pade na otroke oziroma dediče; hipotekarno življenjsko zavarovanje lahko zagotovi tudi dodatno zaščito v primeručasne nezmožnosti za delo zaradi nezgode

ali boleznimi; obveznost plačevanja premije za obdobje začasne nezmožnosti za delo zaradi bolezni ali nezgode bo začasno prevzela zavarovalnica);

- da se stranka lažje odloči, se izdela tudi informativni izračun.

Primerjava med hipotekarnim in stanovanjskim kreditom:

- odplačilna doba od 10 do 30 let (drugi stanovanjski krediti nad 1 do 20 let);
- pri gradnji, rekonstrukciji ali adaptaciji lahko kredit porabljate do 12 mesecev (drugi stanovanjski krediti do 3 mesece);
- več kategorij določitve dohodka pri ugotavljanju kreditne sposobnosti (poleg plače ali pokojnine še honorarji, najemnine in renta);
- možnost odplačevanja kredita s pomočjo soplačnika (družinski člani) brez dodatnih stroškov;
- večja varnost družine (hipotekarno življenjsko zavarovanje).

Način obrestovanja

Obresti na glavnico kredita izračunava banka na linearni način ter pri mesečnem obračunu uporablja dekurzivni izračun obresti v skladu s sklepom o obrestnih merah banke.

Kredite na osnovi ponudbe banka obrestuje po posebej določenih obrestnih merah, ki so objavljene v vsakokrat veljavnem sklepu o obrestnih merah banke.

Obrestna mera je sestavljena in predstavlja vsoto EURIBOR-ja oz. LIBOR-ja in pribitka.

Obrestne mere so spremenljive, vezane na 6 mesečni EURIBOR oz. LIBOR, ki se spreminjata dvakrat letno.

Pribitek EURIBOR oz. LIBOR je fiksen in je odvisen od poslovnega sodelovanja kreditojemalca z Abanko, zavarovanja kredita in njegove odplačilne dobe.

Glej prilogo:

- Obrestne mere in nadomestila za odobritev za kredite fizičnim osebam
- Informativni izračun stanovanjskega kredita
- Informativni izračun hipotekarnega kredita

6 SKLEP

V diplomskem delu sem poskušala predstaviti teoretične osnove kreditnega poslovanja bank ter predstaviti izvajanje kreditiranja na primeru Abanke Vipava d.d. (v nadaljevanju Abanka).

Banke so navadno najpomembnejši finančni posredniki. Še posebej to velja, če upoštevamo, da so denarno-finančni posredniki. Skladno z razvojem bančništva so se razvijale tudi številne oblike kreditov, ki jih banke nudijo svojim komitentom. Banke se razlikujejo po oblikah in načinih kreditiranja, ki nastajajo med komitentom in njimi. Njihovo kreditiranje se razlikuje tudi od kreditiranja drugih finančnih organizacij, ki posredujejo kredite. V diplomski nalogi sem obravnavala ponudbo kreditov v Abanki.

Kredit je v bistvu blago, ki se prodaja po določeni ceni. Povpraševanje po kreditu izvira iz potrebe po dodatnih finančnih sredstvih, vendar se pri tem ravna po ceni-višini obrestne mere, ki jo je potrebno plačati za najeti kredit. Povezanost med povpraševanjem po kreditu in višino obrestne mere je premosorazmerno. Velja splošno načelo, da je povpraševanje po kreditu večje pri nizki obrestni meri.

Osnovna funkcija banke je zbiranje presežnih denarnih sredstev in njihov prenos k deficitnim ekonomskim celicam. Takšno posredništvo prinese banki največji delež dohodkov, vendar pa je pri tem potrebno uspešno obvladovati tveganja. Banka se ob vsaki sklenitvi kreditnega posla z dolžnikom izpostavi kreditnemu tveganju. Banke se pri svojem poslovanju torej ne morejo ogniti kreditnemu tveganju, saj v določenem obsegu obstaja verjetnost, da bodo določena plačila posojil in obresti izostala. To tveganje lahko obvladujejo v okviru določenih mej z zbiranjem, obdelavo in analiziranjem raznih informacij, pridobljenih od posojilojemalcev samih in okolja. Kakovostna analiza kreditne sposobnosti je temelj uspešnega obvladovanja kreditnega tveganja. Najpomembnejša končna rezultata opravljenih analiz kreditne sposobnosti sta določitev bonitetne skupine in zgornje meje zadolževanja.

Z diplomsko nalogo sem spoznala, da je kredit zelo širok in obširen pojem. Da ljudje ne najemajo kreditov samo za nakup avtomobila ali stanovanja, ampak praktično nekateri ljudje najamejo kredit zato, da pomagajo drugim podjetjem, firmam in v njih investirajo svoj denar.

Za eno izmed najbolj cenjenih vrednot v bančnem svetu velja zaupanje, ki je temelj sklenitve bančnih poslov. Kljub temu pa so pri kreditnih poslih ponavadi potrebna dodatna zagotovila posojilojemalcev, da bodo posojeni denar res vrnili v dogovorjenem času.

Poizkušala sem predstaviti tveganje (za komitenta), katerega prinese najetje kredita v švicarskih frankih.

Diplomsko delo temelji na primeru Abanke in mislim, da je iz njega dokaj dobro razvidno, kako pomembna je racionalna kreditna politika banke.

Abanka je univerzalna banka, ki se ukvarja s poslovanjem prebivalstva, gospodarskimi družbami, zasebniki, poslovanjem s tujino ter z investicijskim bančništvom in dosega tretje mesto med bankami po bilančni vsoti in tržnem deležu v Sloveniji.

Kot pogoj za odobritev kredita ni nujno potrebno, da je prosilec komitent banke, vendar v kasnejših fazah banka zahteva, da komitent delno ali v celoti prenese poslovanje v Abanko.

Za objektivno ugotavljanje kreditne sposobnosti in različne izpostavljenosti mora banka pred odločanjem o kreditu razpolagati s celo množico ustrezno obdelanih in pripravljenih podatkov in informacij, za spremljanje odobrenih kreditov pa mora kreditna mapa vsebovati poleg teh podatkov in informacij še podatke o znesku in pogojih odobrenega kredita, instrumentih zavarovanja, o tekočem poravnavanju obveznosti.

Dosegljivost in obstoj omenjene dokumentacije, podatkov in informacij, kaže na splošno dobro urejenost, organiziranost in politiko, ki jo vodstvo banke izvaja na področju kontrole in razvoja poslovanja.

Zelo je pomembno tesno sodelovanje banke in komitenta banke. Zato je potrebno medsebojne koristi in obveznosti uskladiti na način, da so rezultati medsebojnega sodelovanja na obeh straneh optimalni.

VIRI IN LITERATURA

1. Basu, Sam N., and Harold L. Jr. Rolfes. 1995. *Strategic Credit Management*. John Wiley and Sons.
2. Bobek, Dušan. 1989. *Sodobna banka*. Maribor: založba Obzorja Maribor
3. Bobek, Dušan. 1992. *Organiziranje in poslovanje bank*. Maribor: Ekonomsko-poslovna fakulteta
4. Bobek, Dušan. 1995. *Finančni trg*. Maribor: Ekonomsko- Poslovna fakulteta.
5. Crnkovič, Rudi. 1987. *Kredit in kreditni sistem*. Maribor: Visoka ekonomska-komercialna šola.
6. Crnkovič, Rudi. 1988. *Gospodarske finance*. Maribor: Visoka ekonomsko-komercialna šola Maribor.
7. Crnkovič, Rudi. 1992. *Gospodarske finance*. Maribor: Ekonomsko-poslovna fakulteta.
8. Čibej, Jože Andrej. 1998. *Kako banke računajo obresti*. Ljubljana: Združenje bank Slovenije.
9. Čibej, Jože Andrej. 1998. *Matematika za računovodje in finančnike*. Ljubljana
10. Dimovski, Vlado. 1996. *Bančništvo*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
11. Filipič, Drago. 1988. *Osnove poslovnih financ*. Maribor: Visoka ekonomsko-komercialna šola Maribor
12. Filipič, Drago, in Tanja, Markovič-Hribernik. 1998. *Osnove financ*. Maribor: Ekonomsko-poslovna fakulteta.
13. *Finance* 48, 11.marec 2008. stran 23. *Kako se podjetja lahko pripravijo na nove posojilne pogoje, ki jih določa Base II*.
14. Graddy Duane B., and Austin h. Spencer. 1990. *Managing Comercial Banks*. New Jersey: Prentice Hall.
15. Interno gradivo Abanke Vipa d.d.2007. *Stanovanjski in hipotekarni krediti*.
16. Interno gradivo Abanke Vipa d.d. 2008. *Primerjava EUR in CHF kredita*.
17. Interno gradivo Abanke Vipa d.d. 2008. *Okoli vas se naš svet vrti*.
18. Kuzmin, Franc. 1996. *Efektivna obrestna mera kot zbirni kazalnik posojilnih pogojev*. *Bančni vestnik* 5: 38-40.
19. Leban, Karmen. 2003. *Obrestne mere Banke Slovenije*, Ljubljana. Ekonomska fakulteta.

20. Mramor, Dušan. 2000. Poglavlja iz poslovnih financ, Ljubljana
21. Ribnikar, Ivan. 1996. Bančna obrestna marža. Bančni vestnik 10:58-60
22. Ribnikar, Ivan. 1999. Monetarna ekonomija I. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
23. Vidmar, Tinca. 1997. Bančni kreditni posli in vzorci pogodb. Ljubljana: Center Marketing Internacional.
24. www. abanka.si informativni izračun.
25. www. stat.si, Banka Slovenije. Basel II. 22.02.2008. 15.56
26. www. slonep.net. Kaj je efektivna obrestna mera. 08.03.2008. 19.30

SEZNAM TABEL, GRAFOV IN PRILOG

SEZNAM TABEL

Tabela 1: Kredit v EUR	31
Tabela 2: Kredit vezan na CHF	32
Tabela 3: Tristeberni pristop	40
Tabela 4: Kreditna sposobnost kreditojemalca je določena	44

SEZNAM GRAFOV

GRAF 1: Primerjava 6 mesečnega LIBOR-ja in EURIBOR-ja	33
GRAF 2: Gibanje tečaja EUR/CHF zadnjih 10 let	34
GRAF 3: Predstavitev pomembnih konkurentov na slo. bančnem trgu	37
GRAF 4: Abanka raste tudi po bilančni vsoti	38

SEZNAM PRILOG

Priloga 1: Obrestne mere za kredite fizičnim osebam
Priloga 2: Informativni izračun stanovanjskega kredita v EUR
Priloga 3: Informativni izračun stanovanjskega kredita v CHF
Priloga 4: Informativni izračun hipotekarnega kredita v EUR

Priloga: 2 Informativni izračun: **kredit**Na dan: **12.05.2008 15:43:39****Podatki o kreditu**

<i>vrsta kredita</i>	stanovanjski kredit	nominalni, euribor, 6 mesečni, spremenljiv vsakih 6 mesecev (negotovinski)
<i>vrsta stranke</i>	komitent	
<i>znesek kredita</i>	50.000,00	EUR
<i>znesek obroka</i>	449,17	EUR
<i>ročnost</i>	180	obrokov
<i>datum koriščenja</i>	12.05.2008	
<i>datum prenosa v odplačilo</i>	31.05.2008	
<i>datum odplačila kredita</i>	31.05.2023	
<i>EOM</i>	7,8200	%
<i>EOM (realni del)</i>	7,8200	%
	<i>EOM je izračunan na podlagi Zakona o potrošniških kreditih (ZPotK-UPB1 (Ur.l. RS, št. 77/2004)) s pogoji na dan izračuna in se lahko spremeni, če se spremenijo podatki, uporabljeni za njegov izračun. V izračunu EOM niso zajeti stroški, ki bi nastali zaradi neizpolnjevanja pogodbenih obveznosti.</i>	
<i>korekcijski faktor</i>	0,00	
<i>realna obr. mera (letna)</i>	6,9910	%
<i>revalorizacija (mesečna)</i>	0,0000	%
<i>odstotek revalorizacije</i>	0,0000	%
<i>skupna obr. mera (mesečna)</i>	0,5826	%
<i>skupna obr. mera (letna)</i>	6,9910	%
<i>interkalarnе obresti</i>	181,46	EUR (ob prenosu v odplačilo)
<i>stroški odobritve</i>	170,00	EUR
<i>stroški zavarovanja</i>	1.568,50	EUR (Zav. Triglav - komitent)
<i>zavarovalna osnova</i>	80.850,60	EUR
<i>premijski stavek</i>	1,9400	%

Informativni izračun. Vse pravice pridržane: Abanka Vipa d.d. Ljubljana.

Priloga: 3 Informativni izračun: **kreditvk**Na dan: **12.05.2008 15:56:09**

Podatki o kreditu

<i>vrsta kredita</i>	potrošniški kredit	valutna klavzula CHF (negotovinski)	
<i>vrsta stranke</i>	komitent		
<i>znesek kredita</i>	50.000,00	EUR	(80.430,00 CHF)
<i>znesek obroka</i>	409,18	EUR	(658,21 CHF)
<i>ročnost</i>	180	obrokov	
<i>datum koriščenja</i>	12.05.2008		
<i>datum prenosa v odplačilo</i>	31.05.2008		
<i>datum odplačila kredita</i>	31.05.2023		
<i>EOM</i>	5,6500	%	
<i>EOM (realni del)</i>	5,6500	%	
		<i>EOM je izračunan na podlagi Zakona o potrošniških kreditih (ZPotK-UPB1 (Ur.l. RS, št. 77/2004)) s pogoji na dan izračuna in se lahko spremeni, če se spremenijo podatki, uporabljeni za njegov izračun. V izračunu EOM niso zajeti stroški, ki bi nastali zaradi neizpolnjevanja pogodbenih obveznosti.</i>	
<i>korekcijski faktor</i>	1,00		
<i>realna obr. mera (letna)</i>	5,4800	%	
<i>revalorizacija (mesečna)</i>	0,0000	%	
<i>odstotek revalorizacije</i>	100,0000	%	
<i>skupna obr. mera (mesečna)</i>	0,4567	%	
<i>skupna obr. mera (letna)</i>	5,4800	%	
<i>interkalarnе obresti</i>	142,24	EUR	(228,81 CHF) (pripis h glavnici)
<i>stroški odobritve</i>	105,00	EUR	
<i>stroški zavarovanja</i>	0,00	EUR (zavarovanje s hipoteko)	
<i>zavarovalna osnova</i>	0,00	EUR	
<i>premijski stavek</i>	0,0000	%	
<i>tečaj (za 1 EUR)</i>	1,608600	CHF	
		<i>Preračun zneskov je opravljen po referenčnem tečaju ECB, ki ga objavlja BS in velja za preračune po tej ponudbi na dan izračuna.</i>	

Informativni izračun. Vse pravice pridržane: Abanka Vipava d.d. Ljubljana.

Priloga : 4 Informativni izračun: **kredit**Na dan: **12.05.2008 12:22:04****Podatki o kreditu**

<i>vrsta kredita</i>	stanovanjski kredit hipotekarni kredit (negotovinski)
<i>vrsta stranke</i>	komitent
<i>znesek kredita</i>	50.000,00 EUR
<i>znesek obroka</i>	443,57 EUR
<i>ročnost</i>	180 obrokov
<i>datum koriščenja</i>	12.05.2008
<i>datum prenosa v odplačilo</i>	31.05.2008
<i>datum odplačila kredita</i>	31.05.2023
<i>EOM</i>	7,0900 %
<i>EOM (realni del)</i>	7,0900 %
	<i>EOM je izračunan na podlagi Zakona o potrošniških kreditih (ZPotK-UPB1 (Ur.l. RS, št. 77/2004)) s pogoji na dan izračuna in se lahko spremeni, če se spremenijo podatki, uporabljeni za njegov izračun. V izračunu EOM niso zajeti stroški, ki bi nastali zaradi neizpolnjevanja pogodbenih obveznosti, stroški povezani z ustanovitvijo hipoteke in premija za hipotekarno življenjsko zavarovanje.</i>
<i>korekcijski faktor</i>	1,00
<i>realna obr. mera (letna)</i>	6,7900 %
<i>revalorizacija (mesečna)</i>	0,0000 %
<i>odstotek revalorizacije</i>	0,0000 %
<i>skupna obr. mera (mesečna)</i>	0,5658 %
<i>skupna obr. mera (letna)</i>	6,7900 %
<i>interkalarnе obresti</i>	176,24 EUR (pripis h glavnici)
<i>stroški odobritve</i>	255,00 EUR
<i>stroški zavarovanja</i>	0,00 EUR (zavarovanje s hipoteko)
<i>zavarovalna osnova</i>	0,00 EUR
<i>premijski stavek</i>	0,0000 %

Informativni izračun. Vse pravice pridržane: Abanka Vipa d.d. Ljubljana.